

**SYSTEM ZARZĄDZANIA
TERENAMI
PODMOKŁYMI
W ZLEWNI RZEKI
PARSĘTA**

LIPIEC 2003

Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie
Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Zachod-
niopomorskiego
Oddział Rejonowy w Koszalinie

*Przedsiębiorstwo Badań i Doradztwa
GEOMOR Sp. z o.o.*

Water Consult/NIRAS

1	WSTĘP	1
2	WIEDZA DOTYCZĄCA POTENCJAŁU TERENÓW PODMOKŁYCH I RENATURYZACJA MOKRADEŁ W POLSCE (STATUS, PRAWA WŁAŚCICIELSKIE I ADMINISTROWANIE)	4
2.1	Wiedza dotycząca potencjału terenów podmokłych	4
2.2	Renaturyzacja w Polsce, jej cele i zasady	5
2.3	Przykłady projektów renaturyzacji mokradeł w Polsce	6
3	PODSTAWY PRAWNE, ADMINISTRACYJNE I ORGANIZACYJNE ZARZĄDZANIA MOKRADŁAMI	8
3.1	Prawodawstwo generalnie	8
3.1.1	Ustawa Prawo Wodne.....	9
3.1.2	Ustawa o Ochronie Przyrody.....	11
3.1.3	Ustawa Prawo Ochrony Środowiska.....	11
3.2	Bioróżnorodność	12
3.2.1	Ustawa o Ochronie Przyrody	12
3.2.1.1	Formy ochrony przyrody, plany ochrony przyrody i zmiany stanu wody na gruntach.....	14
3.2.2	Polityka Ekologiczna Państwa i Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej.....	18
3.2.3	Program Ochrony Środowiska województwa Zachodniopomorskiego.....	19
3.2.4	Skutki prawne związane z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości w związku z ochroną przyrody.....	19
3.2.5	Programy rolno-środowiskowe.....	22
3.3	Retencja Wody i Ochrona Przeciwpowodziowa	24
3.3.1	Podział kompetencji	24
3.3.2	Formy ochrony przeciwpowodziowej.....	25
3.3.3	Skutki prawne związane z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości w wyniku wyznaczenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.....	27
3.4	Redukcja Biogenów	27
3.4.1	Plany gospodarowania wodami i warunki korzystania z wód	27
3.4.2	Wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych. 28	
3.4.3	Narzędzia stymulujące ograniczanie oddziaływania na środowisko.....	29
3.4.4	Polityka Ekologiczna Państwa i Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego.....	30
3.4.5	Gospodarka ściekowa w zlewni Parsęty.....	31
3.4.6	Zadania wynikające z praw właścicielskich do wód.....	31

3.4.7	Funkcje administracyjno-kontrolne	32
3.4.8	Skutki prawne związane z wyznaczaniem stref ujęć wody i obszarów ochronnych.....	33
3.5	Ochrona Przyrody, Ochrona przed Powodzią, Redukcja Biogenów i Zagospodarowanie Przestrzenne.....	34
3.5.1	Ustawa o Planowaniu i Zagospodarowaniu Przestrzennym z dnia 27 Marca 2003.....	34
3.5.2	Opracowania ekofizjograficzne.....	36
3.5.3	Propozycja ekologizacji i uproszczeń w Ustawie o Zagospodarowaniu Przestrzennym.....	37
3.5.4	Skutki prawne ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.....	37
3.5.5	Wpływ planów gospodarowania wodami na zagospodarowanie przestrzenne.....	38
3.6	Ustawa z dnia 8 Czerwca 2001 o Przeznaczeniu Gruntów Rolnych do Zalesienia z Późniejszymi Zmianami.....	39
3.7	Rozwój Turystyki.....	40
4	INSTRUMENTY EKONOMICZNE I FINANSOWE JAKO INSTRUMENT ZARZĄDZANIA MOKRADŁAMI.....	42
4.1	Obecny system opłat za korzystanie ze środowiska.....	42
4.2	Nowy system opłat za korzystanie ze środowiska.....	44
4.3	Analizy ekonomiczne i oceny oddziaływania na środowisko.....	44
5	PROGRAMY OCHRONY ŚRODOWISKA I PLANY GOSPODAROWANIA WODAMI.....	45
5.1	Plan Zarządzania Terenami Podmokłymi w Zlewni Rzeki Parsęty, a Programy Ochrony Środowiska i Plany Gospodarowania Wodami.....	45
6	MINISTERSTWO ŚRODOWISKA I STRUKTURY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO MAJĄCE ZNACZENIE DLA SYSTEMU ZARZĄDZANIA MOKRADŁAMI.....	47
6.1	Ministerstwo Środowiska.....	47
6.2	RZGW Szczecin.....	48
6.3	Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych.....	51
6.4	Konserwator Przyrody.....	53
6.5	Gminy, Komórki Ochrony Środowiska.....	54

6.6 Powiaty.....	55
6.7 Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa	55
6.8 Urząd Marszałkowski, Departament Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska....	56
6.9 Lasy Państwowe.....	56
6.10 Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty.....	56
6.10.1 Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty a Zielona Rada	57
6.10.2 Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty a zarządzanie zlewniowe	58
7 PROJEKT PILOTAŻOWY, RENATURYZACJA MOKRADŁA PYSZKA	60
7.1 Wstęp.....	60
7.2 Wybór terenu i cel projektu.....	60
7.3 Grunty i możliwości sfinansowania ich wykupu	61
7.4 Możliwość przejęcia gruntów od Agencji Nieruchomości Rolnych.....	62
7.5 Uszczegółowienie koncepcji, status ochronny i monitoring.....	62
7.6 Konieczne pozwolenia i decyzje	63
7.6.1 Wstęp.....	63
7.6.2 Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego a wnioski o ustalenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu (Ustawa z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym)....	63
7.6.3 Pozwolenie wodnoprawne.....	64
7.6.4 Pozwolenie na budowę	65
7.6.5 Ocena oddziaływania na środowisko.....	65
8 TERENY PODMOKŁE A PODZIAŁ KOMPETENCJI I SYTUACJA EKONOMICZNA JEDNOSTEK ADMINISTRACYJNYCH MAJĄCYCH ZNACZENIE DLA SYSTEMU ZARZĄDZANIA MOKRADŁAMI, ...	67
8.1 Podział kompetencji.....	67
8.2 Sytuacja ekonomiczna jednostek administracyjnych mających znaczenie dla systemu zarządzania mokradłami.....	69
9 PODSUMOWANIE, WNIOSKI, PROPOZYCJE.....	71

1 WSTĘP

Niniejsze opracowanie "System zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty" stanowi jedną całość z opracowaniem "Plan zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty".

Podczas gdy plan zarządzania koncentruje się przede wszystkim na przedstawieniu konkretnych propozycji planów ochrony przyrody w powiązaniu z rozwojem turystyki i propozycji wykorzystania potencjału mokradeł do retencji wody i ochrony przeciwpowodziowej na konkretnych obszarach, system zarządzania mokradłami zajmuje się uwarunkowaniami prawnymi, administracyjnymi i organizacyjnymi realizacji tych planów.

Tak więc w opracowaniu najwięcej uwagi poświęca się analizie miejsca „Planu zarządzania terenami podmokłymi” w istniejącym prawodawstwie, programach i strukturach oraz próbie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób to prawodawstwo, programy i struktury mogą pomóc w realizacji tego planu, a gdzie występują sprzeczności i bariery.

"System Zarządzania Terenami Podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty" jest więc wkładem w dyskusję w jaki sposób wdrożyć w życie pierwszy, opracowany przez struktury samorządowe plan zarządzania terenami podmokłymi, mający stanowić część planu gospodarowania wodami Regionu Wodnego administrowanego przez RZGW Szczecin.

Punktem wyjścia analizy będą główne elementy określające znaczenie terenów podmokłych: ochrona przyrody, retencja wody i ochrona przed powodzią oraz redukcja biogenów (element turystyki jest bardzo szeroko ujęty w Planie Zarządzania Terenami Podmokłymi i w niniejszym opracowaniu będzie tylko poruszony). Każdy z tych elementów poddany zostanie analizie z punktu widzenia prawnego, podziału kompetencji oraz administracyjnych i organizacyjnych rozwiązań. Naszkicowane zostaną również istniejące w województwie Zachodniopomorskim struktury związane z ochroną przyrody, retencją wody i ochroną przed powodzią oraz redukcją biogenów.

Zarys doświadczeń z realizacji pilotażowego projektu renaturyzacji mokradła Pysznica zostanie zaprezentowany w nadziei, że zdobyte doświadczenia będą mogły być wykorzystane przez innych.

Realizacja projektu pilotażowego Pysznica jest podobnie jak plan zarządzania terenami podmokłymi jednym z pierwszych, o ile nie pierwszym tego typu przedsięwzięciem gdzie inicjatorem jest samorząd.

Podobnie jak "Plan Zarządzania Terenami Podmokłymi w Zlewni Rzeki Parsęty", również "System Zarządzania Terenami Podmokłymi w Zlewni Rzeki Parsęty", stanowi część zainicjowanego przez Związek Miast i

Gmin Dorzecza Parsęty projektu "Zintegrowany system Zarządzania Terenami Podmokłymi w Zlewni Rzeki Parsęty".

Oprócz Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty (przy aktywnym wsparciu gmin członkowskich), w realizacji programu aktywnie uczestniczył Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, oddział Koszaliński Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych województwa Zachodniopomorskiego, duńska firma Water Consult/NIRAS i GEOMOR z Gdańska.

Opracowanie to jest rezultatem zarówno różnego rodzaju analiz, wywiadów ze strukturami szczebla lokalnego, regionalnego i centralnego, jak też będącymi źródłem wzajemnej inspiracji dyskusji między wyżej wymienionymi realizatorami projektu "Zintegrowany System Zarządzania Terenami Podmokłymi w Zlewni Rzeki Parsęty".

Opracowanie zostało sfinansowane przez Duńską Agencję Ochrony Środowiska.

Wykaz skrótów

ANR	Agencja Nieruchomości Rolnych
AR i MR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
KSR	Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
MR i RW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MŚ	Ministerstwo Środowiska
NFOŚ i GW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OTOP	Ogólnopolskie Towarzystwo Ptaków
PE	Polityka Ekologiczna Państwa
PGW	Plany Gospodarowania Wodami
POŚWZ	Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego
PZTP	Plan Zarządzania Terenami Podmokłymi Zlewni Rzeki Parsęty
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SZTP	System Zarządzania Terenami Podmokłymi w Zlewni Rzeki Parsęty
WFOŚ i GW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ZM i GDP	Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty
ZM i UW	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

2 WIEDZA DOTYCZĄCA POTENCJAŁU TERENÓW PODMOKŁYCH I RENATURYZACJA MOKRADEŁ W POLSCE (STATUS, PRAWA WŁAŚCICIELSKIE I ADMINISTROWANIE)

2.1 Wiedza dotycząca potencjału terenów podmokłych

Najbardziej znana jest rola mokradeł w ochronie różnorodności biologicznej. Analizując tworzone od kilkadziesiąt lat czerwone listy ginących gatunków roślin i zwierząt widzi się, że dominujące na nich gatunki są właśnie związane z siedliskami mokradłowymi. Ponad połowa gatunków kręgowców uznanych za zagrożone, zamieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt jest bezpośrednio lub pośrednio związana z mokradłami. Podobnie zdominowane przez rośliny i zwierzęta wodno-błotne są wykazy gatunków uznanych za zagrożone, będące załącznikami do dyrektyw Unii Europejskiej o ochronie siedlisk. Sytuacja taka świadczy zarówno o stopniu degradacji i zagrożeniu ich siedlisk, jak też o istotnej roli jaką ochrona mokradeł odgrywa dla zachowania różnorodności biologicznej flory i fauny.

Coraz większa jest również świadomość dotycząca znaczenia mokradeł dla retencji wody i ochrony przeciwpowodziowej przez zwiększenie retencji zlewniowej i dolinowej.

Polscy naukowcy wskazują, że wezbrania rzek i ich konsekwencje są niezbędnym warunkiem zachowania cennych przyrodniczo gatunków, a także utrzymania zdolności retencionowania pierwiastków biogennych przez osady denne i gleby w dolinach rzek.

W powiązaniu z retencją wody wskazuje się, że w torfie w Polsce znajduje się około 35 mld m³ wody, z tym, że w ciągu roku w obiegu bierze udział około 480 mln m³. Ubytek wody z torfowisk, biorąc pod uwagę rozmiary melioracji do połowy lat 70-ych oceniony został na co najmniej 150 mln m³ (M. Jasnowski „Znaczenie torfowisk w Polsce i ich ochrona”, 1978).

Dotychczasowa wiedza dotycząca zdolności mokradeł do retencji biogenów opierała się na badaniach przeprowadzanych za granicą. Teraz pojawia się coraz więcej badań tego typu w Polsce.

W powiązaniu z oczyszczaniem ścieków podkreśla się, iż z ekologicznego punktu widzenia ważny jest tak zwany III stopień ich oczyszczania tj. redukcja ilości substancji biogennych (P. Pawlaczyk, L. Wołejko, A. Jermaczek, R. Stańko "Poradnik ochrony mokradeł") o czym należy pamiętać między innymi z uwagi na to, że część starszych oczyszczalni ścieków nie jest wyposażona w odpowiednie rozwiązania. Korzystnie jest gdy oczyszczone ścieki przed odprowadzeniem do rzeki przepływają np. przez układ zarosłych trzciną stawów. Czasem także sama likwidacja źródeł zanieczyszczeń nie powoduje automatycznego i szybkiego oczyszczenia wód poniżej źródła. Na przykład osady

w jeziorach bądź w sztucznych zbiornikach zaporowych mogły skumulować zanieczyszczenia i obecnie są ich wtórnym źródłem.

2.2 Renaturyzacja w Polsce, jej cele i zasady

Renaturyzacja staje się w Polsce stopniowo coraz popularniejszym kierunkiem prowadzenia gospodarki w dolinach rzecznych przywracając struktury i procesy ważne dla całości systemu, a które zostały zmienione w efekcie prowadzonych w przeszłości prac hydrotechnicznych i melioracyjnych w dolinie rzeki, a także zmian zagospodarowania zlewni. Polscy naukowcy uważają, że do powstania takiej sytuacji doprowadziło między innymi wzajemne niezrozumienie między przyrodnikami, a hydrotechnikami, a tym samym jednokierunkowa znajomość systemów poddawanych zabiegom zagospodarowania technicznego (W. Puchalski "Ekologiczno-funkcjonalne procesy w dolinach rzecznych jako podstawa ich optymalizacji", materiały z konferencji "Bliskie naturze kształtowanie dolin rzecznych", 26-28.09.2002).

Naukowcy zwracają jednocześnie uwagę na konieczność kompleksowej analizy funkcjonowania danego systemu rzeczno- i planowanych przekształceń w celu uzyskania optymalnego rezultatu renaturyzacji. Każdy przypadek jest inny i nie można powielać ogólnie przyjętych zaleceń.

Niezmiernie ważne jest również wzięcie pod uwagę zarówno bezpośredniego otoczenia tych systemów (stawy, jeziora, rowy, flora, fauna) jak i całej zlewni.

Są jednak generalne, wspólne zasady realizacji tych projektów polegające na:

- Zabezpieczeniu specyficznych stosunków wodnych i reżimu zalewów
- Regularnym koszeniu i wypasaniu
- Braku lub małym nawożeniu
- Niestosowaniu środków ochrony roślin
- Braku uszlachetniania
- Utrzymaniu szeregu biotopów związanych z łąkami (wartość bioróżnorodności łąk podmokłych jest często istotnie wyższa, gdy występują one wspólnie z innymi biotopami podmokłymi i takimi strukturami jak zatoki, odnogi rzeki itp).

Charakterystyczną cechą realizowanych projektów renaturyzacji w Polsce (jak i w innych krajach) jest to, że jako główny cel podaje się ochronę przyrody. W polskich projektach szczególnie częstym celem jest ochrona ptaków co wynika z dużego zainteresowania ornitologów podejmowaniem lub propagowaniem działań renaturyzacyjnych. Inicjatorem przeważającej części projektów są organizacje pozarządowe, czasami we współpracy z Parkami Narodowymi, Rezerwatami, konserwatorem przyrody, lub władzami samorządowymi. To ostatnie ma jednak miejsce bardzo rzadko. Poza tym inicjatorami i realizatorami wielu projektów są Lasy Państwowe, lasy terenu dorzecza Parsęty należą do aktywnej na tym polu grupy.

Niewiele projektów podaje jako cel retencję wody, ochronę przeciwpowodziową, ochronę wartości krajobrazu czy redukcję biogenów, nie mówiąc już o integracji tych elementów. Ze strony naukowców zrozumienie co do znaczenia tej integracji jest coraz większe i trzeba mieć nadzieję, że wkrótce coraz więcej projektów będzie to brało pod uwagę.

Największym problemem w realizowanych projektach renaturyzacji była sprawa własności gruntów i środki na ich wykup. Z reguły pochodzą one z tych samych, powtarzających się zagranicznych funduszy.

Podane wyżej jednostki, czyli głównie organizacje pozarządowe inicjujące realizację projektów również nimi potem zarządzają. Tam gdzie zarządzanie odbywa się we współpracy z władzami, organizacje pozarządowe często podkreślają, że wolą same być odpowiedzialne za to zarządzanie.

W niektórych projektach w ramach jego realizacji przywiązuje się wagę do pozyskania biomasy jako energii odnawialnej.

Oprócz funduszy zagranicznych projekty finansowane są głównie z Ekofunduszu oraz z Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Oprócz tego Organizacje Pozarządowe wnoszą wkład własny.

Zapewnienie użytkowania łąk ma zazwyczaj miejsce w ramach umów z rolnikami, co ma tę dodatkową zaletę, że angażuje społeczność w realizację projektów. Są jednak rozwiązania gdzie wynajmuje się do tego celu firmy.

Naukowcy zwracają uwagę na to, aby w projektach renaturyzacji bardziej precyzyjnie określać cele i kryteria powodzenia realizowanych projektów, gdyż daje to możliwość oceny ich efektywności, dokonania ewentualnych korekt i wykorzystania doświadczeń w realizacji podobnych projektów. W obecnej sytuacji tylko w bardzo ograniczonym zakresie zapewnia się monitorowanie.

2.3 Przykłady projektów renaturyzacji mokradel w Polsce

Jak nadmieniono wcześniej celem realizowanych projektów jest przede wszystkim zapewnienie bioróżnorodności, a cechą charakterystyczną brak integracji między innymi z elementem ochrony przeciwpowodziowej, retencji wody i redukcji biogenów. Jednym z nielicznych tego typu wyjątków jest realizacja przez Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody "pro Natura" projektu w dorzeczu Łachy (dopływ Baryczy w zlewni Odry) mającego na celu integrację ochrony przeciwpowodziowej i ochrony przyrody. Za środki między innymi z fundacji DOEN z Holandii, Towarzystwo zakupiło tereny, które w tej chwili są renaturyzowane przy wsparciu fundacji Ekofundusz. "Pro Natura" dokonała wyliczeń zdolności retencyjnych wody, których rezultaty (nie została zbadana metoda wyliczeń) dla wydzielonych terenów przedstawia tabela:

Powierzchnia obiektu w ha	Istniejąca zdolność retencyjna w m ³	Planowana zdolność retencyjna w m ³
68,21	6 000	102 000
39,15	52 500	112 500
32,60	3 000	43 000
10,24	4 000	6 000
5,73	4 000	6 000
4,49	13 500	18 000
3,99	2 000	10 000
1,16	80	240

Jednocześnie należy podkreślić, iż projekt ten również pod innym względem stanowi wyjątek; po kilku latach wspólnych działań ma tu mianowicie miejsce dobra współpraca między Towarzystwem, a władzami samorządowymi.

Inne przykłady projektów renaturyzacji:

- Biebrzański Park Narodowy.

Cel: Ochrona siedlisk, bioróżnorodność, utrzymanie naturalnych ekosystemów

- Rezerwat OTOP "Karsiborska Kępa"

Cel: Ochrona siedlisk

- Rezerwat przyrody Beka, projekt realizowany przez OTOP

Cel: zachowanie bogatej awifauny lęgowej i przelotnej

- Bagna Przemkowsko-Przeclawskie, projekt realizowany przez Fundację Ekologiczną Ziemi Legnickiej "Zielona Akcja"

Cel: Bioróżnorodność, naturalna retencja i ochrona przeciwpowodziowa

- Torfowiska Węglanowe w okolicach Chełma, projekt realizowany przez OTOP, Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne

Cel: Ochrona rzadkich gatunków ptaków

Nie ma wątpliwości, że organizacje pozarządowe mają wielkie zasługi w ochronie przyrody, w tym w ochronie i renaturyzacji mokradeł. Ludzie działający w tych organizacjach to bardzo często osoby z wykształceniem przyrodniczym, często zatrudnione na Uniwersytetach, Akademiach Rolniczych i Politechnikach.

Wydaje się rzeczą konieczną, aby olbrzymią wiedzę, doświadczenie i zaangażowanie tych ludzi wykorzystać w organach administracji zajmujących się sprawami ochrony przyrody. Wygląda na to, że w Polsce brak dzisiaj takiej tradycji z dużą szkodą dla polskiej przyrody.

Zaangażowanie tych ludzi przyczynia się również do lepszego powiązania między teorią, a praktyką.

3 PODSTAWY PRAWNE, ADMINISTRACYJNE I ORGANIZACYJNE ZARZĄDZANIA MOKRADŁAMI

3.1 Prawodawstwo generalnie

Aspekty dotyczące mokradeł (ochrona przyrody, retencja wody, redukcja biogenów i ochrona przeciwpowodziowa) są w sposób pośredni i bezpośredni przedmiotem ustaleń wielu praw i leżą w kompetencji wielu różnych władz:

Do najważniejszych praw zajmujących się tymi tematami na szczeblu krajowym należą:

- Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001
- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991
- Ustawa Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001
- Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z dnia 7 czerwca 2001
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003
- Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995
- Ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia z dnia 8 czerwca 2001 z późniejszymi zmianami
- Ustawa o nawozach i nawożeniu z dnia 26 lipca 2000
- Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego z dnia 11 kwietnia 2003

UE:

- Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/EEC
- Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EEC o ochronie naturalnych siedlisk oraz dzikiej flory i fauny
- Dyrektywa Ptasia, 79/409/EEC
- Dyrektywa Azotanowa 91/676/EEC
- Dyrektywa o wodzie pitnej 80/778/EEC
- Dyrektywa o ochronie wód gruntowych i podziemnych 80/68/EEC
- Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych 91/271/EWG
- Dyrektywa 96/61/ECC dotycząca zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń
- Dyrektywa w sprawie wód przeznaczonych do kąpiei 76/160 EEC

Międzynarodowe umowy podpisane przez Polskę:

- Konwencja Helsińska o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego
- Konwencja Berneńska o ochronie dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych
- Konwencja Ramsarska o ochronie terenów wodno-błotnych
- Konwencja Rio de Janeiro o różnorodności biologicznej

- Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt
- Europejska Konwencja Krajobrazowa
- Konwencja z Århus dotycząca udziału społeczności w procesie podejmowania decyzji
- Umowa o Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry Przed Zanieczyszczeniem
- Umowa o Współpracy w Dziedzinie Gospodarki Wodnej na Wodach Granicznych między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec

Podane powyżej prawa polskie wzajemnie się uzupełniają w dwojaki sposób:

- częściowo zawierają one te same elementy, np. Prawo Ochrony Środowiska zawiera rozdziały, które dotyczą ochrony wód, a Prawo Wodne często robi odniesienia do Prawa Ochrony Środowiska
- ustalenia wynikające z jednego prawa stanowią jeden z warunków ustaleń wynikających z innego prawa. Znajduje to wyraz np. w tym, że podczas gdy plany gospodarowania wodami uwzględniają postanowienia planów zagospodarowania przestrzennego, to plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniają postanowienia planu gospodarowania wodami. Przy okazji można zaznaczyć, że postanowienia wynikające z planów gospodarowania wodami w dużo większym stopniu niż dotychczas będą warunkowały przestrzenne zagospodarowanie terenu. Najwyraźniejszym tego przykładem jest uwzględnianie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w planach zagospodarowania przestrzennego.

Organami administracji w zakresie pierwszych trzech praw polskich mających największe znaczenie dla terenów podmokłych są:

- Minister ochrony środowiska
- Wojewoda
- Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej i Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej
- Organy samorządowe

3.1.1 Ustawa Prawo Wodne

Ustawa Prawo Wodne stanowiące transpozycję Ramowej Dyrektywy Wodnej Unii Europejskiej ma dla mokradeł centralne znaczenie. Już w art. 2 mówi ona, że zarządzanie zasobami wodnymi służy:

- Zapewnieniu odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności
- Ochronie zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem i niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją
- Utrzymaniu lub poprawie ekosystemów wodnych i od wody zależnych
- Ochronie przed powodzią oraz suszą
- Zapewnieniu wody na potrzeby rolnictwa i przemysłu

- Zaspokojeniu potrzeb związanych z turystyką, sportem i rekreacją

Należy również zwrócić uwagę na art.38 ustawy, który mówi, iż ochrona wód polega zarówno na unikaniu, eliminacji i ograniczaniu zanieczyszczenia wód, jak też na zapobieganiu niekorzystnym zmianom naturalnych przepływów wody, albo naturalnych poziomów zwierciadła wody.

Do najważniejszych mających "polityczny" charakter instrumentów zarządzania zasobami wodnymi należą plany gospodarowania wodami. Za plany te odpowiedzialni są Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (KZGW) i dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej (RZGW), którzy razem z Ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej zajmują centralne miejsce w strukturze organów właściwych w sprawach gospodarowania wodami.

Prezes KZGW jest centralnym organem administracji rządowej nadzorowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej, a dyrektor RZGW jest organem administracji rządowej niezespólonej i podlega Prezesowi KZGW.

Rangę Prezesa KZGW podkreśla fakt, iż w sprawach określonych ustawą pełni on funkcję organu wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego, nie tylko wobec dyrektorów RZGW, ale również wobec wojewodów.

O randze dyrektora RZGW jako organu administracji rządowej niezespólonej świadczy fakt, iż dyrektor może wydawać rozporządzenia mające charakter aktów prawa miejscowego.

Jako centralny organ administracji rządowej Prezes KZGW jest organem właściwym w sprawach gospodarowania wodami na obszarze Państwa, a dyrektor RZGW w sprawach gospodarowania wodami na obszarze regionu wodnego.

Należy dodać, że powołanie Prezesa KZGW zostało ze względów ekonomicznych, odroczone do 01 01 2004. Funkcję tę w chwili obecnej pełni Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej.

Inne bardzo ważne instrumenty zarządzania gospodarką wodną to kataster wodny i kontrola gospodarowania wodami, które również leżą w gestii Prezesa KZGW i dyrektora RZGW. Instrumenty zarządzania zasobami wodnymi jakimi dysponują inne organy właściwe w sprawach gospodarowania wodami czyli wojewoda i organy samorządu terytorialnego mają charakter administracyjno-wykonawczy (pozwolenia wodnoprawne i inne pozwolenia, opłaty, nakazy itp.).

Prawo Wodne operuje pojęciem praw właścicielskich wód. Wody stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego są wodami publicznymi.

Prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych wykonują:

- Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej- w stosunku do wód morza terytorialnego i morskich wód wewnętrznych
- Prezes KZGW- w stosunku do wód istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej
- Dyrektor Parku Narodowego-w stosunku do wód znajdujących się w granicach parku
- Marszałek Województwa jako zadanie z zakresu administracji rządowej wykonywane przez samorząd województwa-w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa

Z prawami właścicielskim wód związane są obowiązki dotyczące zarówno retencji wód i ochrony przeciwpowodziowej, jak też redukcji biogenów.

Należy zwrócić uwagę, że prawo ochrony środowiska wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektów strategii, planów lub programów różnych sektorów w tym gospodarki wodnej. Organem właściwym w sprawach postępowania w sprawach oceny oddziaływania na środowisko jest:

- Minister właściwy do spraw środowiska w stosunku do postępowań przeprowadzanych przez centralny organ administracji rządowej
- Wojewoda w stosunku do pozostałych postępowań.

3.1.2 Ustawa o Ochronie Przyrody

Ustawa o Ochronie Przyrody reguluje aspekt bioróżnorodności.

Charakterystyczne dla tej ustawy jest to, iż w stosunku do niższych form ochrony przyrody operuje ona głównie pasywnymi regułami bez wyraźnego wskazania kto jest odpowiedzialny za zagospodarowanie tych form ochrony. Taka sytuacja ma znaczące konsekwencje dla ochrony, renaturyzacji i wykorzystania potencjału mokradeł.

3.1.3 Ustawa Prawo Ochrony Środowiska

Ustawa ta stara się zintegrować wszystkie sektory gospodarki i zagospodarowanie przestrzenne pod wspólnym mianownikiem jakim jest ochrona środowiska mówiąc iż, „wszystkie one powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju”. Poza tym, w celu tworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, obliuguje ona do uchwalenia przez Sejm, Polityki Ekologicznej Państwa (PE).

PE określa cele, priorytety i środki niezbędne do realizacji tych celów na najbliższe 4 lata, z tym, że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata.

Zgodnie z art. 17 ustawy Prawo Ochrony Środowiska, Zarząd województwa, powiatu i gminy w celu realizacji PE, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska określające te same elementy, które zawarte są w PE. Projekty programów ochrony środowiska są opiniowane odpowiednio przez Zarząd jednostki wyższego szczebla, lub Ministra właściwego do spraw środowiska.

Z wykonania programów Zarząd województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia odpowiednio Sejmikowi Województwa, Radzie Powiatu, lub Radzie Gminy.

W grudniu 2002 Rada Ministrów opublikowała PE z programem wykonawczym na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010.

Opracowany nieco wcześniej, opierający się na II Polityce Ekologicznej Państwa (o podobnych założeniach jak podana do publicznej wiadomości wersja z grudnia 2002), Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego (POŚWZ) będzie również punktem wyjścia do opracowania programów ochrony środowiska gmin i powiatów województwa.

Powiaty mają je opracować do 31 12 2003, a gminy biorąc pod uwagę postanowienia programów powiatowych, do 30 06 2004.

Poniższe rozważania wezmą więc w dużym stopniu pod uwagę ustalenia PE i POŚWZ dotyczące bioróżnorodności, ochrony wód i ochrony przed powodzią, ponieważ ustalenia te będą wyznacznikiem miejsca opracowanego przez ZM i GDP, PZTP w tej polityce i programie. Ustalenia te mogą też stanowić punkt wyjścia do opracowania dalszych działań w celu realizacji programu. To samo dotyczy zatwierdzonej przez Radę Ministrów 25 02 2003, Krajowej Strategii Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej (KSR), której opracowanie jest konsekwencją podpisanej przez Polskę Konwencji o Różnorodności Biologicznej i wymogu Polityki Ekologicznej Państwa.

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska jest również ważna z tego powodu, iż podaje zasady ustalania warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska oraz zasady ustalania kosztów korzystania ze środowiska.

3.2 Bioróżnorodność

3.2.1 Ustawa o Ochronie Przyrody

W art. 41 Ustawy o Ochronie Przyrody mówi się, iż ochrona przyrody ma miejsce między innymi poprzez: ochronę, utrzymanie i racjonalne zagospodarowanie naturalnych zbiorowisk roślinnych, a przede wszystkim lasów, torfowisk, bagien, muraw, solnisk, wydm i brzegów wód oraz naturalnych stanowisk roślin i zwierząt.

Art. 6 Ustawy mówi, że organami administracji w zakresie ochrony przyrody są:

- **Minister właściwy do spraw środowiska (wykonuje zadania przy pomocy Głównego Konserwatora Przyrody)**
- Wojewoda (wykonuje zadania przy pomocy Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody)

Zadania i kompetencje Wojewody w zakresie ochrony przyrody na terenie Parku Narodowego wykonuje dyrektor tego parku.

Art. 10 mówi, że organami opiniodawczo-doradczymi w zakresie ochrony przyrody są :

- Państwowa Rada Ochrony Przyrody, działająca przy ministrze właściwym do spraw środowiska
- **Wojewódzka Komisja Ochrony Przyrody działająca przy wojewodzie**
- **Rada Parku Narodowego**

Art. 4 Ustawy o Ochronie Przyrody podaje następujące środki do osiągnięcia celów ochrony przyrody:

- Obejmowanie zasobów przyrody formami ochrony przewidywanymi ustawą lub przepisami szczególnymi
- Opracowywanie i wykonywanie planów ochrony określonych w ustawie obszarów objętych ochroną oraz programów ochrony gatunków i ich siedlisk.
- Uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w PE, programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, strategiach rozwoju województw, wojewódzkich i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, studiach uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gmin.

Tak więc prawo nie wymienia samorządów jako organów administracji w zakresie ochrony przyrody, daje im jednak ważne instrumenty zarządzania jakim są np. programy ochrony środowiska czy plany zagospodarowania przestrzennego. Należy tu dodać, że w projekcie nowej ustawy, przyjętej w lipcu 2003

przez Radę Ministrów i skierowaną do Sejmu, wójta, burmistrza, lub prezydenta miasta uznaje się już jako organ administracji w zakresie ochrony przyrody.

3.2.1.1 Formy ochrony przyrody, plany ochrony przyrody i zmiany stanu wody na gruntach

Art. 13 Ustawy o Ochronie Przyrody mówi, iż poddanie pod ochronę następuje przez :

1. Tworzenie parków narodowych
2. Uznawanie określonych obszarów za rezerwaty przyrody
3. Tworzenie parków krajobrazowych
4. Wyznaczanie obszarów chronionego krajobrazu
5. Wprowadzanie ochrony gatunkowej roślin i zwierząt
6. Wprowadzanie ochrony w drodze uznania za:
  - Pomniki przyrody
  - Stanowiska dokumentacyjne
  - Użytki ekologiczne
  - Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Dla obszarów objętych pierwszymi trzema formami sporządza się i realizuje plan ochrony, którego opracowanie i realizacja są finansowane z budżetu Państwa.

Projekt planu ochrony dla Parku Narodowego, rezerwatu przyrody, lub parku krajobrazowego, podlegający zaopiniowaniu przez zainteresowane jednostki samorządu terytorialnego, sporządza organ zarządzający, albo sprawujący bezpośredni nadzór nad tym obszarem.

Dla pozostałych form ochrony przyrody charakterystyczne jest to, że mówi się tu przede wszystkim o ochronie biernej, a bardzo niewiele o ochronie czynnej. Tam gdzie mówi się o ochronie czynnej robi się to w bardzo generalny sposób, rzadko (tylko gdy chodzi o Wojewodę) podając kto jest za tę ochronę odpowiedzialny. Przykładem jest tutaj cytowany powyżej art.41 ustawy(ochrona, utrzymanie i racjonalne zagospodarowanie naturalnych zbiorowisk roślinnych) i art. 27 c ustawy, który mówi, że jeżeli zmiany w środowisku zagrażają gatunkom chronionym, Wojewoda jest obowiązany podjąć stosowne działania w celu zapewnienia trwałego zachowania danego gatunku i jego siedliska bądź zapobieżenia szkodom lub ich ograniczaniu.

Należy również zwrócić uwagę na artykuł 15 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, który mówi, iż w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie.

Bliżej ustawy nie precyzują sposobów zagospodarowania i odpowiedzialności za to zagospodarowanie dla "niższych" form ochrony przyrody.

Poniżej podaje się definicje i najważniejsze zakazy ujęte w ustawie dotyczące poszczególnych form ochrony i mające znaczenie dla terenów podmokłych.

Park Narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami naukowymi, przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, którego celem jest zachowanie i odtwarzanie całości systemów przyrodniczych terenu. Utworzenie Parku Narodowego, lub zmiana powierzchni, następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

Rezerwat Przyrody obejmuje zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienione ekosystemy, w tym siedliska przyrodnicze, a także określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych. Rezerwat zostaje wyznaczony na podstawie rozporządzenia wojewody.

W *Parku Narodowym* oraz *Rezerwacie Przyrody* zabrania się między innymi:

- Zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków jeżeli służą one innym celom niż ochrona przyrody
- Prowadzenie działalności wytwórczej, handlowej, a także rolniczej, hodowlanej lub chowu zwierząt

Park Krajobrazowy to obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, którego celem jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnianie tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie Parku Krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia Wojewody, po uzgodnieniu z właściwymi miejscowo organami zainteresowanych jednostek samorządu terytorialnego.

Grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

Obszar Chronionego Krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwości turystyczne, lub istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.

Celem tworzenia Obszarów Chronionego Krajobrazu może być w szczególności zapewnienie powiązania terenów poddanych ochronie w system obszarów chronionych.

Pomnikami Przyrody są twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej (np. sędziwe i okazale drzewa, jaskinie, głązy narzutowe).

Stanowiska Dokumentacyjne przyrody nieożywionej to nie wyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych.

Użytki Ekologiczne to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu.

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych.

Należy zwrócić uwagę, że już w *Parku Krajobrazowym*, czyli stosunkowo wysokiej formie ochrony, grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w jego granicach, pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

Obszary Chronionego Krajobrazu, Pomniki Przyrody, Stanowiska Dokumentacyjne, Użytki Ekologiczne, Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe wprowadzane są ustawą wojewody, lub postanowieniem rady gminy.

Dla Parków Krajobrazowych, Obszarów Chronionego Krajobrazu, Pomników Przyrody, Stanowisk Dokumentacyjnych, Użytków Ekologicznych, Zespołów Przyrodniczo- Krajobrazowych zabrania się między innymi:

- Dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej
- Likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnoblotnych

Ma tutaj więc miejsce brak jednoznaczności ponieważ nie podaje się czy ważniejszy jest zakaz likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-blotnych czy też "dokonywanie zmian stosunków wodnych jeżeli służą one zrównoważonemu wykorzystaniu użytków rolnych i leśnych oraz gospodarce rybackiej".

W tym miejscu należy jednocześnie zwrócić uwagę na art. 29 i 30 Prawa Wodnego, które mówią, że

- jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej właściciel gruntu nie może zmieniać stanu wody na gruncie (art.29)
- właściciele gruntów mogą, w drodze pisemnej ugody, ustalić zmiany stanu wody na gruntach, jeżeli zmiany te nie wpłyną szkodliwie na inne nieruchomości lub na gospodarkę wodną. Realizacja postanowień ugody jest możliwa po zatwierdzeniu, w drodze decyzji odpowiednio przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta (art.30)

Z powyższego wynikają więc kompetencje samorządu do podejmowania decyzji związanych z utrzymaniem reżimu hydrologicznego, co ma znaczenie dla ochrony terenów podmokłych.

Brak bardziej szczegółowych zaleceń i podziału kompetencji związanych z ochroną terenów podmokłych ma znaczące konsekwencje dla ochrony, renaturyzacji i wykorzystania potencjału mokradeł.

Należy tutaj zwrócić uwagę, że ustalenia zawarte w planie ochrony są wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (ustanowienie planu ochrony zobowiązuje właściwe gminy do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru objętego planem ochrony lub dokonania zmian w obowiązującym planie miejscowym) i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, również dla tych obszarów, które nie są wymienione w pierwszych trzech punktach art. 13 ustawy o ochronie przyrody.

W projekcie nowej ustawy o ochronie przyrody wprowadza się pewne zmiany związane z ochroną czynną: Obszar chronionego krajobrazu wyznacza się rozporządzeniem wojewody (po zaopiniowaniu przez gminy), w którym również znajdują się ustalenia dotyczące ochrony czynnej. Projekt nowej ustawy mówi również, że uznanie za pomnik przyrody, stanowisko dokumentacyjne, użytek ekologiczny, lub zespół przyrodniczo-krajobrazowy następuje w drodze rozporządzenia wojewody, lub uchwały rady gminy, które to rozporządzenie, lub uchwała określa między innymi szczególne cele ochrony, a ”w razie potrzeby ustalenia czynnej ochrony”.

3.2.2 Polityka Ekologiczna Państwa i Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej

Zarówno w PE jak też w KSR podkreśla się znaczenie obszarów wodno-błotnych dla różnorodności biologicznej. W KSR mówi się: ”fundamentalne znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej ma ochrona ekosys-

temów wodnych, wód przybrzeżnych, rzek i ich dolin, jezior, oczek wodnych i terenów wodno-błotnych”. W obydwu dokumentach podkreśla się konieczność ochrony tych terenów i ”renaturalizacji zniszczonych, cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych”.

PE zakłada w latach 2003-2006 wykonanie między innymi następujących działań:

- **Utworzenie sieci obszarów chronionych NATURA 2000**
- Skoordynowanie międzyresortowych działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych, różnorodności biologicznej i krajobrazowej na różnych szczeblach

Oprócz tego PE mówi o konieczności włączenia ustaleń KSR do sektorowych programów zrównoważonego rozwoju oraz do regionalnych i lokalnych programów, a także o wzmocnieniu etatowym i zapewnieniu zaplecza technicznego komórkom organizacyjnym do spraw ochrony przyrody Ministerstwa Środowiska (MŚ), urzędów wojewódzkich oraz jednostek samorządu terytorialnego, które będą zarządzały obszarami sieci Natura 2000.

Zarówno PE jak też KSR zakładają opracowanie i wdrożenie specjalnej strategii obszarów wodno-błotnych. PE zakłada, że będzie to miało miejsce do 2005 roku.

KSR mówi również o konieczności opracowania mechanizmów sprzyjających przekazywaniu gruntów użytkowanych rolniczo na cele ochrony przyrody.

3.2.3 Program Ochrony Środowiska województwa Zachodniopomorskiego

Jako cel operacyjny w POŚWZ podaje się zachowanie i skuteczną ochronę bioróżnorodności regionu oraz stworzenie kompleksowych systemów ochrony przyrody.

W programie mówi się o opracowaniu i wdrożeniu strategii ochrony obszarów wodno-błotnych, dolin rzecznych i innych ważnych korytarzy ekologicznych, za które będzie odpowiedzialne MŚ i wojewoda.

Najwięcej miejsca w POŚWZ zajmują: aktualizacja lub opracowanie planów ochrony Rezerwatów, Parków Krajobrazowych, a także utworzenie 43 Obszarów Chronionego Krajobrazu. Za jednostkę odpowiedzialną za utworzenie

43 Obszarów Chronionego Krajobrazu podaje się wojewodę i samorządy gminne. Dolina Parsęty jest jednym z tych obszarów.

3.2.4 Skutki prawne związane z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości w związku z ochroną przyrody

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska zajmuje się aspektem ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości w związku z poddaniem ochronie obszarów, lub obiektów na podstawie przepisów o ochronie przyrody.

Art. 129 ustawy mówi, że

- Jeżeli w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości, korzystanie z niej lub z jej części w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe lub istotnie ograniczone, właściciel nieruchomości może żądać wykupienia nieruchomości lub jej części
- W związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości jej właściciel może żądać odszkodowania za poniesioną szkodę; szkoda obejmuje również zmniejszenie wartości nieruchomości

Art. 131 ustawy mówi, że w razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości będącego skutkiem poddania ochronie obszarów lub obiektów na podstawie przepisów Ustawy o Ochronie Przyrody, na żądanie poszkodowanego starosta ustala, w drodze decyzji, wysokość odszkodowania.

Art. 134 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska mówi, iż obowiązany do wypłaty odszkodowania lub wykupu nieruchomości są:

- Właściwa jednostka samorządu terytorialnego, jeżeli ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości nastąpiło w wyniku uchwalenia aktu prawa miejscowego przez organ samorządu terytorialnego
- Reprezentowany przez Wojewodę Skarb Państwa jeżeli ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości nastąpiło w wyniku wydania rozporządzenia Rady Ministrów, właściwego Ministra albo Wojewody.

Art. 133 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska mówi, że ustalenie wysokości odszkodowania oraz ceny wykupu nieruchomości następuje po uzyskaniu opinii rzeczoznawcy majątkowego, określającej wartość nieruchomości według zasad i trybu określonych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

Art.129 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska mówi, że ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości będącego skutkiem poddania ochronie obszarów lub obiektów na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody, nie wyklucza możliwości ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na podstawie przepisów ustawy o Zagospodarowaniu Przestrzennym.

Art. 36 Ustawy o Planowaniu i Zagospodarowaniu Przestrzennym mówi:

Jeżeli w związku z uchwaleniem planu miejscowego, albo jego zmianą, korzystanie z nieruchomości lub jej części, w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe bądź istotnie ograniczone, właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości może żądać od gminy:

- Odszkodowania za poniesioną rzeczywistą szkodę albo
- Wykupienia nieruchomości lub jej części
- Zamiany nieruchomości na inną

Jeżeli wartość nieruchomości ulega obniżeniu w związku z uchwaleniem lub zmianą miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a właściciel lub użytkownik wieczysty zbywa tę nieruchomość i nie skorzystał z praw o których mowa powyżej (odszkodowanie, wykup lub zamiana), może żądać od gminy odszkodowania równego obniżeniu wartości nieruchomości.

Jeżeli wartość nieruchomości wzrosła w związku z uchwaleniem lub zmianą miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a właściciel lub użytkownik wieczysty zbywa tę nieruchomość, wójt, burmistrz albo prezydent miasta pobiera jednorazową opłatę, określoną w stosunku procentowym do wzrostu wartości nieruchomości, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Wysokość opłaty nie może być wyższa niż 30% wzrostu wartości nieruchomości.

Zasady określania wartości nieruchomości oraz osoby uprawnione do określania tej wartości określają przepisy o gospodarce nieruchomościami.

3.2.5 Programy rolno-środowiskowe

Wśród najważniejszych zadań na okres 2003-2006 zarówno KSR jak i PE wymienia wypracowanie i wdrożenie zasad polityki różnorodności biologicznej na terenach zagospodarowanych rolniczo. Najważniejszym instrumentem służącym zapewnieniu ekologicznej i ekstensywnej gospodarki rolnej są programy rolnośrodowiskowe.

Podstawę prawną programów rolno-środowiskowych stanowi rozporządzenie Rady (WE) 1257/1999 o wsparciu rozwoju wsi przez Fundusz Europejski.

Przedsięwzięcia rolno-środowiskowe obejmują między innymi:

- Stosowanie metod przyjaznych dla środowiska bądź metod ekologicznych w produkcji rolniczej w rozumieniu ustawy o rolnictwie ekologicznym
- Utrzymanie nisko produktywnych łąk i pastwisk o wysokich walorach przyrodniczych
- Zmiana form użytkowania gruntów rolnych na mniej dochodowe w celu utrzymania, lub poprawy walorów środowiska naturalnego
- Utrzymanie siedlisk stanowiących ostoje dzikiej przyrody
- Zagospodarowanie gruntów zaniedbanych i odłogowanych
- Stosowanie zabiegów w celu ochrony gleby i zmniejszenia strat azotu
- Tworzenie stref buforowych na granicy użytków rolnych z obszarami zadrzewionymi i zbiornikami wód otwartych

W wydanym przez MR i RW w marcu 2003 "Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Polski na lata 2004-2006" w rozdziale dotyczącym programów rolno-środowiskowych podaje się, że ramach planu, w latach 2004-2006, 4-4,5% powierzchni użytków rolnych (około 900.000 ha) zostanie objętych programem. W ramach tego areału wydzielone zostaną w różnych częściach Polski, 4 obszary przyrodniczo wrażliwe na których realizowany będzie tzw. Schemat I, ochrona różnorodności biologicznej obszarów rolnych.

Oprócz tego w programie wyodrębniono 4 schematy z których schemat II obejmujący 5% powierzchni użytków rolnych (priorytetowych) w każdym województwie został ukierunkowany na promocję rolnictwa zrównoważonego oraz rozwiązywania problemów środowiskowych o zasięgu regionalnym jak np. przeciwdziałanie erozji i zanieczyszczeniu wód azotanami, ochronę i kształtowanie struktury krajobrazu w celu zachowania walorów przyrodniczych i zwiększanie naturalnych mechanizmów samoregulacyjnych w krajobrazie. W ramach tego schematu w Warmińsko-Mazurskim i na Podkarpaciu wybrano 750 gospodarstw do realizacji programu pilotażowego finansowanego z SAPARDU.

W ramach schematu II oprócz minimum rolno-środowiskowego wyznaczono obligatoryjne pakiety tzw. systemowe (produkcja rolnicza ograniczająca negatywne skutki dla środowiska, rolnictwo zrównoważone i niskonakładowe) oraz dobrowolne pakiety środowiskowe (renaturyzacja łąk i pastwisk, przeciwdziałanie erozji i zanieczyszczeniom wód, tereny otwarte w krajobrazie rolniczym, strefy buforowe) i przyrodnicze (szuwały i ziołorośla, zadrzewienia śródpolne).

Zlewnia Parsęty została wybrana jako część strefy priorytetowej województwa Zachodniopomorskiego w której program będzie realizowany. W strefie tej ma obowiązywać 1 pakiet systemowy obligatoryjny ("rolnictwo zrównoważone", lub „rolnictwo ekologiczne”) oraz dobrowolnie wybrane pakiety środowiskowe

(renaturyzacja łąk uprawnych, przeciwdziałanie erozji i zanieczyszczeniu wód, strefy buforowe).

Wdrożenie programów rolno-środowiskowych było już wielokrotnie odraczone.

1 sierpnia 2003 MR i RW poinformowało, że „podjęło decyzję o uproszczeniu struktury programu w stosunku do założeń pierwotnych oraz etapowym dochodzeniu do pełnego zakresu programu rolno-środowiskowego”. Decyzja ta podjęta została z uwzględnieniem następujących okoliczności:

- opóźnienie wdrażania pilotażowego programu SAPARD. Obecnie rozpoczyna się opracowywanie procedur wdrożeniowych, a uruchomienie jest przewidziane na okres jesienno-zimowy 2003/2004
- brak pełnego przygotowania służb doradczych odpowiedzialnych za przygotowanie rolników do uczestnictwa w programie

W następstwie tej decyzji w strefach priorytetowych będą realizowane następujące pakiety: rolnictwo zrównoważone, utrzymanie łąk ekstensywnych (definiuje się jako działania wiążące się z przywróceniem, lub kontynuacją wykaszania łąk) oraz ochrona gleb i wód. Oprócz tego, podobnie jak na terenie całego kraju można tu wdrażać pakiet „rolnictwo ekologiczne” oraz „ochrona rodzimych ras zwierząt gospodarskich” (ten ostatni pakiet od 2005).

W porównaniu z wersją z marca 2003 zrezygnowano więc z pastwisk, przekształcania gruntów rolnych w trwale użytki zielone i stref buforowych. Poza tym wyznaczone uprzednio 4 obszary przyrodniczo wrażliwe przekształcone zostaną w strefy priorytetowe.

System doradztwa nie jest najsilniejszym systemem. Doradztwo ochrony środowiska w rolnictwie jest poza tym zjawiskiem nowym i nie ma w ośrodkach kadr do masowego świadczenia usług doradczych w tematyce rolnośrodowiskowej. Tymczasem 5-letni plan rolnośrodowiskowy trzeba przygotować z obowiązkowym udziałem doradcy. Aby programy te miały rację bytu muszą być przez rolników popierane i wymagają całościowego i przyszłościowego spojrzenia na gospodarstwo, z elementem ekonomicznym i bezpieczeństwa finansowego włącznie. Dobra współpraca z doradcą zapewni aktywny udział rolników w realizacji tych programów i wprowadzania ewentualnych zmian. MR i RW podaje, że w chwili obecnej wyszkolonych zostało 250 doradców rolnośrodowiskowych, a potrzeby są co najmniej 2 razy większe.

Należy pamiętać, że również Natura 2000 opiera się na programach rolnośrodowiskowych

29 lipca 2003 około 40 organizacji pozarządowych wystosowało do MR i RW list w którym motywując konieczność zachowania pakietów z marcowej wersji programów rolnośrodowiskowych, odwołując się między innymi do sporego doświadczenia we wdrażaniu lokalnych programów zrównoważonego rozwoju

terenów rolniczych i zasobów ludzkich, oferują współpracę w realizacji tych programów (świadczenie usług doradczych).

Zarówno od strony fachowej jak i organizacyjnej, organizacje pozarządowe mają tutaj i potencjał i doświadczenie, które dobrze wykorzystane mogą stanowić bardzo dobre uzupełnienie istniejącego systemu doradztwa.

Na działania rolnośrodowiskowe przeznaczonych jest 280 mil. EUR.

3.3 Retencja Wody i Ochrona Przeciwpowodziowa

3.3.1 Podział kompetencji

Prezes KZGW przygotowuje projekt planu ochrony przeciwpowodziowej na obszarze państwa, natomiast Dyrektor RZGW na tej podstawie opracowuje projekt planu ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym.

Aspekt obowiązku dyrektora RZGW dotyczący sporządzania studium określającego obszary zagrożenia powodzią i ich status prawny zostały zaprezentowane w PZTP. To samo dotyczy opracowania przez WZM i UW w Szczecinie, rejonowy oddział w Koszalinie, mapy terenów zalewowych dla Parsęty (zagrożenie Białogardu i Kołobrzegu). Tutaj można przypomnieć, iż dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, dyrektor RZGW sporządza studium (art. 82 prawa wodnego) określające w szczególności granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi uwzględnia się przy sporządzaniu planu zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art.83 Prawa Wodnego daje dyrektorowi RZGW kompetencje do wskazania drogą decyzji, sposobu uprawy i zagospodarowania gruntów oraz rodzaju upraw wynikających z wymagań ochrony przed powodzią.

Art. 81 Prawa Wodnego mówi, iż ochrona przed powodzią oraz suszą jest zadaniem organów administracji rządowej i samorządowej.

Oprócz zadań o charakterze „politycznym” (plany i rozporządzenia mające charakter aktów prawa miejscowego), na dyrektorze RZGW spoczywa obowiązek wykonawczy wynikający z wyżej opisanych praw właścicielskich Prezesa KZGW w stosunku do wód istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej. Prawa właścicielskie w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, wyznaczają w podobny sposób zadania wykonawcze Marszałka Województwa.

Art. 26 Ustawy Prawo Wodne podaje, iż do obowiązków właściciela śródlądowych wód powierzchniowych należy między innymi zapewnienie utrzymania w należytych stanie technicznym koryt cieków naturalnych i kanałów, a także zapewnienie swobodnego spływu wód powodziowych oraz lodów.

Należy zwrócić uwagę na to, że podczas gdy Ustawa Prawo Wodne szczegółowo określa kompetencje dyrektora Zarządu Gospodarki Wodnej, na temat Marszałka ustawa mówi bardzo niewiele.

Zadania pozostałych samorządów i wojewodów dotyczą omówionych w rozdziale "redukcja biogenów" funkcji administracyjno-kontrolnych. Najważniejsze z nich dotyczą pozwoleń wodnoprawnych i przeprowadzania postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko oraz funkcji organów ochrony środowiska. Dla mokradeł duże znaczenie ma omówione wcześniej zatwierdzenie decyzji przez wójta, burmistrza, lub prezydenta miasta, o zmianie stanu wody na gruntach.

Należy również pamiętać, że opracowywanie programów ochrony środowiska daje samorządom możliwość wpływu na zagadnienia retencji wody i ochrony przed powodzią.

3.3.2 Formy ochrony przeciwpowodziowej

Prawo Wodne, PE i POŚWZ wymieniają i dają możliwość wykorzystania różnorodnych metod dla celów ochrony przed powodzią. Mówi się więc zarówno o zbiornikach przeciwpowodziowych jak też kształtowaniu dolin rzecznych i wykorzystaniu naturalnej retencji (odnośnie tej ostatniej w POŚWZ mówi się o stworzeniu spójnego programu ochrony przed powodzią w oparciu o plany zagospodarowania przestrzennego). PE średniookresowy cel związany z ochroną przed powodzią określa w następujący sposób: "Ochrona przed powodzią musi się skoncentrować na przeciwdziałaniu przy wykorzystaniu planowania przestrzennego, procesowi wkraczania zabudowy na tereny zalewowe, budowie systemu osłony hydrologiczno-meteorologicznej, odbudowie obwałowań rzek zniszczonych przez powodzie 1997 i 2000 oraz budowie nowych odcinków obwałowań chroniących obszary obecnie zainwestowane, a znajdujące się w strefach zagrożenia powodziowego". Można się pokusić o następującą interpretację tego sformułowania: na dłuższą metę w coraz większym stopniu wykorzystywane będą rozwiązania, gdzie zagospodarowanie przestrzenne będzie odgrywało kluczową rolę.

Należy może również spojrzeć na interpretację MŚ Ustawy Prawo Wodne (Gospodarka Wodna 2003/4), art. 9 ust.1 punkt 10 w którym mówi się: "ilekroć w ustawie jest mowa o powodzi rozumie się przez to takie wezbranie podczas którego woda po przekroczeniu stanu brzegowego zalewa doliny rzeczne, albo tereny depresyjne i powoduje zagrożenie dla ludności, lub mienia". Komentarz Ministerstwa jest następujący: "W świetle tej definicji przekroczenie stanu brzegowego powodujące zalanie jest dopiero powodzią gdy powoduje zagrożenie dla ludności, lub mienia. Intencją przepisów zawartych w ustawie jest więc

stworzenie mechanizmów do takiego zagospodarowywania dolin rzecznych, aby wielkie wody przeprowadzane były doliną w sposób w miarę bezpieczny, a jeśli muszą wystąpić z brzegów, zostały skierowane w te miejsca gdzie spowodują mniejsze szkody i nie zagrażą bezpieczeństwu ludzi”.

W PZTP przedstawione jest porozumienie podpisane 11 kwietnia 2002 przez MŚ, MR i RW, AR i MR oraz NFOŚ i GW w sprawie współpracy na rzecz malej retencji oraz upowszechniania i wdrażania proekologicznych metod retencjonowania wody ze szczególnym uwzględnieniem retencji krajobrazowej i glebowej w połączeniu z zabiegami poprawiającymi czystość wód i stan ekologiczny systemów wodnych.

Również KSR zaleca na lata 2005-2006 opracowanie propozycji działań wpływających na poprawę ilości i jakości zasobów wodnych oraz działań renaturalizacyjnych. Jednocześnie w dziale ”rolnictwo” strategia nawiązując do porozumienia z 11 04 2002 obliguje do wdrażania programów zwiększania retencji zlewni oraz renaturalizacji układów hydrologicznych, w tym torfowisk, bagien itp.

KSR zaleca poza tym wprowadzenie i egzekwowanie zasad zagospodarowania rolniczego międzywala i polderów opartego na użytkach zielonych.

Należy pamiętać, że zgodnie z wymogiem Prawa Ochrony Środowiska programy ochrony przed powodzią będą wymagały przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

Wydaje się, iż racjonalnym rozwiązaniem będzie również dokonanie analizy ekonomicznej wybranych metod.

3.3.3 Skutki prawne związane z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości w wyniku wyznaczenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi

Obszary zagrożone powodzią uwzględnia się między innymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Zgodnie z art. 36 Ustawy o Zagospodarowaniu Przestrzennym, który mówi, iż jeżeli w związku z uchwaleniem planu miejscowego lub jego zmianą, korzystanie z nieruchomości lub jej części, w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe bądź istotnie ograniczone, właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości może żądać od gminy:

- Odszkodowania za poniesioną rzeczywistą szkodę albo
- Wykupienia nieruchomości lub jej części
- Zamiany nieruchomości na inną

Zasady określania wartości nieruchomości oraz osoby uprawnione do określania tej wartości określają przepisy o gospodarce nieruchomościami.

3.4 Redukcja Biogenów

3.4.1 Plany gospodarowania wodami i warunki korzystania z wód

Ze względu na jakość wód, dzieli się je na nadające się do:

- Zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia
- Bytowania ryb w warunkach naturalnych oraz umożliwiające ich migrację
- Rekreacji oraz uprawiania sportów wodnych

Prezes KZGW opracowuje plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, a dyrektor RZGW warunki korzystania z wód regionu wodnego po uprzednim opracowaniu PGW tego regionu. Warunki korzystania z wód regionu wodnego oraz warunki korzystania z wód zlewni mają formę rozporządzenia dyrektora RZGW. Dyrektor RZGW jest poza tym odpowiedzialny za wykonywanie kontroli gospodarowania wodami i planowanie przedsięwzięć związanych z odbudową ekosystemów zdegradowanych przez eksploatację zasobów wodnych.

W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych mogą być wykorzystane instrumenty zarządzania polegające na ustanawianiu:

- Stref ochronnych ujęć wody
- Obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych (w celu ochrony zasobów tych wód przed degradacją)

Zarówno w strefach ochronnych ujęć wód, jak też na obszarach ochronnych zbiorników wód śródlądowych obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody. Na właścicieli gruntów położonych w strefie ochronnej może być nałożony obowiązek odpowiednich upraw rolnych lub leśnych.

Strefę ochronną ustanawia w drodze rozporządzenia dyrektor RZGW (jeżeli strefa ochronna obejmuje wyłącznie tzw. strefę bezpośrednią, ustanawia ją organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego).

Również obszar ochronny ustanawia w drodze rozporządzenia dyrektor RZGW, na podstawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza.

W opracowanej przez ZM i GDP "Strategii Rozwoju Zrównoważonego", jako jeden z najważniejszych środków do ochrony wód podaje się wyznaczenie i

przestrzeganie stref ochronnych ujęć wód podziemnych zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Zdecydowana większość ujęć nie posiada tych stref.

Prawo Ochrony Środowiska wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektów PGW.

POŚWZ przewiduje, iż w 2003 roku, jako pierwszy krok do opracowania warunków korzystania z wód zlewni Parsęty opracowany zostanie bilans wodno-gospodarczy z uwzględnieniem wód podziemnych i powierzchniowych.

3.4.2 Wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych

Dyrektor RZGW wyznacza w drodze rozporządzenia wody powierzchniowe i podziemne wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszary szczególnie narażone, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć. Problematyka rozporządzenia i programów mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych została w bardzo precyzyjny sposób przedstawiona w PZTP. To samo dotyczy pomiarów jakości wód i ich podatności na eutrofizację w zlewni Parsęty. Tutaj tylko należy przypomnieć, że o powyższych działaniach mówi artykuł 47 prawa wodnego. Artykuł podaje, że wyznaczając wody wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych bierze się pod uwagę między innymi zawartość związków azotu i stopień eutrofizacji wód.

Art. 84 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska określa z jakich elementów mają się składać programy naprawcze, w tym mające na celu ograniczanie odpływu azotu ze źródeł rolniczych o których mówi art. 47 Prawa Wodnego. Program taki ma między innymi zawierać:

- Podstawowe kierunki i zakres działań niezbędnych do przywracania standardów jakości środowiska
- Harmonogram rzeczowo-finansowy planowanych działań
- Podmioty do których skierowane są obowiązki ustalone w programie

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 dotyczące programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych zawiera przedsięwzięcia mające miejsce u źródeł zanieczyszczenia, czyli na poziomie gospodarstwa. Tereny podmokłe nie są tutaj brane pod uwagę. Racjonalnym wydaje się rozważenie możliwości wykorzystania terenów podmokłych jako uzupełnienie proponowanych w programach inwestycji.

Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, wprowadzany jest w drodze rozporządzenia dyrektora RZGW.

Jak to zostało przedstawione w PZTP w obecnej chwili problem biogenów w zasadzie w zlewni nie występuje. Należy jednak zwrócić uwagę, że w związku

z możliwym procesem intensyfikacji rolnictwa, jak też powstawaniem tu dużych gospodarstw trzody chlewnej, skala problemu może się znacząco zmienić.

3.4.3 Narzędzia stymulujące ograniczanie oddziaływania na środowisko

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska daje możliwość nałożenia na podmioty korzystające ze środowiska, obowiązków związanych z ograniczaniem oddziaływania na środowisko.

W związku z tematyką ścieków komunalnych, należy zwrócić uwagę, że PE operuje pojęciem wód wrażliwych, przy czym mówi się, że wszystkie wody w Polsce zostały tutaj uznane za wrażliwe, a powodem tego jest między innymi konieczność ochrony Bałtyku jak też fakt, że wody powierzchniowe wykorzystywane są do celów pitnych.

W związku z omawianiem tej tematyki należy pamiętać o tak zwanym III stopniu oczyszczania ścieków (doczyszczanie) polegającego na redukcji biogenów przez między innymi wykorzystanie terenów podmokłych.

Art.42 mówi, iż wprowadzający ścieki do wód lub do ziemi są obowiązani zapewnić ochronę wód przed zanieczyszczeniem, w szczególności przez budowę i eksploatację urządzeń służących tej ochronie. Obowiązek ten odnosi się do wszystkich podmiotów. Dla gmin jest on powiązany z obowiązkiem do usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych wynikających z przepisów o samorządzie gminnym i z ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z 07 06 2001.

Jednocześnie też do wyłącznej właściwości rady gminy zaliczono ustalenie opłat za wodę i ścieki odprowadzane do kanalizacji. Kształtowanie ceny ma miejsce w wyniku negocjacji między przedsiębiorstwami a gminą. Maksymalna stawka jest jednak przedmiotem rozporządzenia Rady Ministrów.

Ustawa Prawo wodne określa aglomerację, które powinny być wyposażone w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych zakończone oczyszczalniami ścieków. System ten ma funkcjonować zgodnie z będącym w trakcie opracowywania krajowym programem oczyszczania ścieków komunalnych. W miejscach gdzie budowa systemów kanalizacyjnych nie przyniosłaby korzyści dla środowiska, lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ochronę środowiska.

Przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi wymagane jest pozwolenie wodnoprawne.

Należy zwrócić uwagę na wskazanie przez PE tego, że "rozwiązanie problemów w zakresie oczyszczania ścieków przez podmioty zanieczyszczające będzie stymulowane wzrostem opłat za szczególne korzystanie z wód i karami za przekroczenia standardów emisji, szczególnie jeżeli będzie prowa-

dzona odpowiednia polityka stosowania tych instrumentów, uwzględniająca między innymi możliwość zawieszenia opłat w przypadku podejmowania działań na rzecz szybkiego osiągnięcia wymaganych względami ochrony wód standardów emisji bądź na rzecz racjonalizacji zużycia wody”.

3.4.4 Polityka Ekologiczna Państwa i Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego

W PE zakłada się, że do 2010 roku nastąpi zmniejszenie zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r, z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego, również o 30%. Na poziomie wojewódzkim (POŚWZ) utrzymuje się odpowiednio wszystkie wskaźniki krajowe, a w stosunku do gospodarki komunalnej zakłada się zmniejszenie ładunku o 80%. Również powiaty są zobligowane do określenia tych limitów.

Wydaje się, że biorąc pod uwagę znaczenie mokradeł w redukcji biogenów to zarówno PE, jak też POŚWZ poświęcają im za mało miejsca. Integralność znaczenia mokradeł dla ochrony przyrody, retencji wody i redukcji biogenów, podkreślana w literaturze teoretycznej, czy w zaprezentowanym powyżej porozumieniu w sprawie współpracy na rzecz malej retencji, nie znajduje odzwierciedlenia ani w prawodawstwie ani w planach PE i POŚWZ mających na celu redukcję biogenów.

3.4.5 Gospodarka ściekowa w zlewni Parsęty

Jedną z głównych przyczyn zlej jakości wód w zlewni Parsęty jest nieprawidłowa gospodarka ściekami bytowymi odprowadzanymi do gruntu bez należytego oczyszczenia.

Odsetek ludności miejskiej w zlewni Parsęty obsługiwanej przez oczyszczalnie to 80-95, na terenach wiejskich przeciętnie 35. Większość oczyszczalni wiejskich jest w złym stanie technicznym, przestarzałych i mało wydajnych.

Na terenie miast w końcu 1999 roku 90% mieszkańców korzystało z sieci kanalizacyjnej. Na terenach wiejskich liczba ta wynosiła 35%.

ZM i GDP we współpracy z gminami opracował wniosek (160 mln. zł) na realizację projektu, którego celem jest kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej w zlewni Parsęty. Wstępna wersja wniosku została pozytywnie zaakceptowana przez NFOŚ i GW.

3.4.6 Zadania wynikające z praw właścicielskich do wód

Oprócz wyżej wymienionych zadań o charakterze "politycznym" (plany i rozporządzenia jako akty prawa miejscowego), na dyrektorze RZGW spoczywa obowiązek wykonawczy wynikający z wyżej opisanych praw właścicielskich Prezesa KZGW w stosunku do wód istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej. Prawa właścicielskie w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa wyznaczają w podobny sposób zadania wykonawcze Marszałka Województwa. Art. 26 Prawa Wodnego mówi mianowicie, iż utrzymanie wód stanowi obowiązek ich właściciela.

Art. 26 Prawa Wodnego podaje, iż do obowiązków właściciela śródlądowych wód powierzchniowych należy między innymi dbałość o utrzymanie dobrego stanu ekologicznego wód oraz współdziałanie w odbudowywaniu ekosystemów zdegradowanych przez niewłaściwą eksploatację zasobów wodnych.

W ramach funkcji wykonawczych Marszałek jest również odpowiedzialny za utrzymanie stosunków wodnych w glebie, ewidencję urządzeń melioracji wodnych, zmeliorowanych gruntów itp.

Należy zwrócić uwagę, że podczas gdy Prawo Wodne, podobnie jak w przypadku ochrony przeciwpowodziowej, szczegółowo określa kompetencje dyrektora Zarządu Gospodarki Wodnej, na temat Marszałka, ustawa mówi bardzo niewiele.

Polityka Ekologiczna mówi, że rozwiązywanie problemów jakości wód powinno być prowadzone w układach zlewniowych, gdyż tylko taki sposób działania prowadzi do szybkiego osiągnięcia efektu ekologicznego.

3.4.7 Funkcje administracyjno-kontrolne

Inne organy jednostek samorządu terytorialnego i wojewoda, pełnią w stosunku do zarządzania wodami funkcje administracyjne, np. wydawanie pozwoleń wodnoprawnych należy do zadań starosty. Wojewoda wydaje pozwolenie wodnoprawne jeżeli szczególne korzystanie z wód lub wykonywanie urządzeń wodnych jest związane z przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko.

Innym przykładem funkcji administracyjnej należącej do organu właściwego do wydania pozwolenia wodnoprawnego jest dokonywanie podziału kosztów związanych z wprowadzaniem ścieków do wód lub urządzeń wodnych.

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska operuje pojęciem organu ochrony środowiska.

I tak art. 362 ustawy mówi, że jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko, organ ochrony środowiska może w drodze decyzji nałożyć obowiązek :

- Dokonywania dodatkowych pomiarów
- Ograniczenia oddziaływania na środowisko
- Przywrócenia środowiska do stanu właściwego

Art. 376 ustawy Prawo Ochrony Środowiska mówi, że organami ochrony środowiska są :

- **Wójt, burmistrz lub prezydent miasta**
- Starosta
- Wojewoda
- Minister właściwy do spraw środowiska

Poza tym Organy Inspekcji Ochrony Środowiska działające na podstawie przepisów ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska wykonują zadania w zakresie ochrony środowiska.

Wyżej wymienione organy ochrony środowiska spełniają tę rolę w stosunku do różnych spraw, i tak np. starosta jest organem ochrony środowiska w sprawie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, rekultywacji terenów, nakładania, w pewnych okolicznościach obowiązku dokonywania dodatkowych pomiarów.

Art. 363 Prawa Ochrony Środowiska, mówi, że wójt, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej eksploatującej instalację w ramach zwykłego korzystania ze środowiska lub eksploatującej urządzenie, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko np. prowadzenia pomiarów.

Wojewoda jest właściwy w sprawach związanych z przedsięwzięciami mogącymi "znaczaco oddziaływać na środowisko" oraz z eksploatacją instalacji na terenach zakładów zaliczonych do tych przedsięwzięć.

Zadania gmin, powiatów i wojewody w dziedzinie ochrony środowiska wynikają więc w dużym stopniu z tego, iż są oni organami ochrony środowiska, w związku z czym wydają różnego rodzaju pozwolenia, nakazy itp. Do tego dla powiatów i wojewody dochodzi funkcja organu ochrony środowiska w sprawach oceny oddziaływania na środowisko.

Należy jednak pamiętać, że Ustawa Prawo Ochrony Środowiska daje organom samorządowym również możliwość wpływu na omawiane powyżej zagadnienia poprzez sporządzanie programów ochrony środowiska.

PE mówi o konieczności egzekwowania działań ograniczających zanieczyszczenia, konieczne jest przy tym zintensyfikowanie działań kontrolnych i monitorowanie emisji przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

Podobnie, w stosunku do instytucji RZGW, PE stawia wymóg wzmocnienia jej funkcji kontrolnej, implementacyjnej i dotyczącej egzekwowania prawa.

3.4.8 Skutki prawne związane z wyznaczaniem stref ujęć wody i obszarów ochronnych

Art. 186 prawa wodnego mówi, że jeżeli w związku z przyjęciem rozporządzenia wydanego na podstawie ustawy prawo wodne, korzystanie z nieruchomości lub jej części w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe, bądź istotnie ograniczone, właściciel może żądać:

- Odszkodowania za poniesioną szkodę
- Wykupu nieruchomości, lub jej części

Do wypłacenia odszkodowania albo wykupu nieruchomości obowiązany jest organ, który wydał rozporządzenie, a w przypadku ustanowienia strefy ochronnej, właściciel ujęcia wody.

3.5 Ochrona Przyrody, Ochrona przed Powodzią, Redukcja Biogenów i Zagospodarowanie Przestrzenne

3.5.1 Ustawa o Planowaniu i Zagospodarowaniu Przestrzennym z dnia 27 Marca 2003

Zagospodarowanie przestrzenne określając zakres oraz sposób postępowania w przeznaczaniu terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy jest bardzo ważnym narzędziem systemu zarządzania terenami podmokłymi.

27 marca 2003 została uchwalona długo oczekiwana nowa ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ustawa opiera się na zasadzie, iż:

- Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej Państwa należy do zadań Rady Ministrów
- Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej w województwie, w tym uchwalenie planu zagospodarowania przestrzennego województwa należy do zadań samorządu województwa. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz określa się między innymi rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym-obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi.
- Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalenie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy do zadań własnych gminy.

Ustawa określa kiedy opracowywanie planów miejscowych jest obowiązkowe. Dotyczy to np. obszarów przestrzeni publicznej, których definicja "obszary o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno przestrzenne" daje szerokie możliwości interpretacji.

Ustawa zachowuje procedurę sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, operując jako nowy element, dwoma jej rodzajami:

- Decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego
- Decyzji o warunkach zabudowy (i sposobu zagospodarowania terenu) w przypadku innych inwestycji.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym w przeciwieństwie do studium, aktem prawa miejscowego, następuje ustalenie przeznaczenia terenu, rozmieszczenia inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu.

W planie miejscowym określa się między innymi:

- Przeznaczenie terenów oraz linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania
- Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu
- Granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie i narażonych na niebezpieczeństwo powodzi
- Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu, w tym linie zabudowy, gabaryty obiektów i wskaźniki intensywności zabudowy

Tak określone elementy mają na tyle generalny charakter, że stopień szczególności może być interpretowany dowolnie.

Art. 17 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym mówi, że projekt planu miejscowego sporządza się wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, a art. 81, że Minister właściwy do spraw środowiska, określa w drodze rozporządzenia szczegółowe warunki jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Z rozporządzenia tego wydanego 14 11 2002 wynika, iż jednym z centralnych narzędzi zrobienia takiej prognozy są opracowania ekofizjograficzne.

3.5.2 Opracowania ekofizjograficzne

Przez opracowanie ekofizjograficzne rozumie się dokumentację sporządzoną na potrzeby planów zagospodarowania przestrzennego.

Art. 72 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska mówi, iż w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapewnia się warunki utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska, w szczególności przez uwzględnianie konieczności ochrony wód, gleby i ziemi przed zanieczyszczeniem w związku z prowadzeniem gospodarki rolnej. Przy przeznaczaniu terenów na poszczególne cele oraz przy określaniu zadań związanych z ich zagospodarowaniem w strukturze wykorzystania terenu, ustala się więc proporcje pozwalające na zachowanie lub przywrócenie na nich równowagi przyrodniczej i prawidłowych warunków życia. Warunki te określa się na podstawie opracowań ekofizjograficznych.

Minister środowiska wydał 09 09 2002 rozporządzenie w sprawie opracowań ekofizjograficznych. Opracowania te obejmują opis i diagnozę poszczególnych elementów przyrodniczych wraz z ich wzajemnymi powiązaniem i powiązaniem z szerszym otoczeniem. Oprócz tego zawierają one ocenę zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi oraz określenie przyrodniczych predyspozycji do kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej. Na podstawie powyższego określa się przydatność poszczególnych terenów dla rozwoju funkcji użytkowych: mieszkaniowej, przemysłowej, rolniczej, leśnej, rekreacyjnej oraz wskazuje tereny, których użytkowanie i zagospodarowanie, z uwagi na cechy zasobów środowiska i ich rolę w strukturze przyrodniczej obszaru, powinno być podporządkowane potrzebom zapewnienia prawidłowego funkcjonowania środowiska i zachowania różnorodności biologicznej.

W omówionych powyżej programach rolnośrodowiskowych nie nawiązuje się do problematyki planów zagospodarowania przestrzennego. Opracowania ekofizjograficzne mogą stanowić takie powiązanie zapewniając, że uczestniczące w programie gospodarstwa nie stanowią pojedynczych "wysp" lecz jedną większą całość, która będzie miała znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej większego obszaru. Opracowania te mogą więc stanowić narzędzie efektywnego wykorzystania programów rolnośrodowiskowych, a także punkt wyjścia do opracowania strategii zagospodarowania terenów rolniczych w powiązaniu z retencją wody i ochroną przeciwpowodziową.

Prace związane ze studium i planami zagospodarowania przestrzennego, jakkolwiek leżą w gestii samorządów, z reguły są zlecane różnego rodzaju jednostkom z zewnątrz. Opracowania ekofizjograficzne, narzędzie planowania o dużym potencjale, wymaga dodatkowych środków ekonomicznych. Samorządy takich środków nie otrzymały.

3.5.3 Propozycja ekologizacji i uproszczeń w Ustawie o Zagospodarowaniu Przestrzennym

Polityka Ekologiczna Państwa pokładała duże nadzieje w oczekiwanej w momencie jej wydania nowej ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym. Chodziło tu zarówno o ekologizację, jak też o uproszczenie i przyśpieszenie procedur ustalania lokalizacji inwestycji. Miały one doprowadzić do zawarcia w ustawie i przepisach wykonawczych jednoznacznych wymagań dotyczących imiennego uwzględniania w pracach nad planami zagospodarowania przestrzennego i w treści tych planów takich zagadnień jak np.:

- Obszary i obiekty objęte lub przewidywane do objęcia ochroną przyrody (w tym obszary spełniające wymagania NATURA 2000)
- Inne obiekty o szczególnych walorach i znaczeniu przyrodniczym, takie jak obszary podmokłe, obszary zalesień i zadrzewień, ostoje zwierzyny, korytarze ekologiczne
- Potrzeby w zakresie rozbudowy infrastruktury ochrony środowiska
- Tereny zdegradowane i zdewastowane wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

Uproszczenie procedur ustalania lokalizacji inwestycji miało polegać na zniesieniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Do ustalenia lokalizacji miał wystarczać sam plan, za to dużo bardziej uszczegółowiony.

Nowa ustawa, jak to przedstawiono powyżej, zachowała procedurę sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu.

Opracowania ekofizjograficzne są niewątpliwie jednoznaczne z ekologizacją ustawy, natomiast stopień szczegółowości, dotyczy to również krajobrazów rolniczych, może być interpretowany dowolnie.

3.5.4 Skutki prawne ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Art. 36 Ustawy o Planowaniu i Zagospodarowaniu Przestrzennym mówi, iż:

Jeżeli w związku z uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub jego zmianą, korzystanie z nieruchomości lub jej części, w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe bądź istotnie ograniczone, właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości może żądać od gminy:

- Odszkodowania za poniesioną rzeczywistą szkodę albo
- Wykupienia nieruchomości lub jej części
- Zamiany nieruchomości na inną

Jeżeli wartość nieruchomości ulega obniżeniu w związku z uchwaleniem lub zmianą miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a właściciel lub

użytkownik wieczysty zbywa tę nieruchomości i nie skorzystał z praw o których mowa powyżej (odszkodowanie, wykup lub zamiana) może żądać od gminy odszkodowania równego obniżeniu wartości nieruchomości.

Zasady określania wartości nieruchomości oraz osoby uprawnione do określania tej wartości określają przepisy o gospodarce nieruchomościami.

3.5.5 Wpływ planów gospodarowania wodami na zagospodarowanie przestrzenne

Art. 118 Prawa Wodnego mówi, iż PGW na obszarach dorzeczy, a także plany ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze państwa z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy uwzględnia się w strategii rozwoju i w planach zagospodarowania przestrzennego województwa.

Należy jednak zauważyć, że w chwili obecnej zarówno strategia jak i plan zagospodarowania przestrzennego województwa Zachodniopomorskiego są już opracowane. To samo dotyczy programu ochrony środowiska województwa. Jak to podano wyżej, dla Parsęty, POŚWZ przewiduje opracowanie w 2003 r bilansu wodno-gospodarczego z uwzględnieniem wód podziemnych i powierzchniowych.

Projekt PGW na obszarach dorzeczy oraz projekt planu ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze państwa z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy Prezes KZGW opracuje najpóźniej do 01 01 2007. Warunki korzystania z wód regionu wodnego i plany ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego mają być opracowane w tym samym terminie.

Podana więc w ustawie kolejność, w każdym razie jeżeli chodzi o PGW i plany ochrony przeciwpowodziowej opracowywane według nowej metodologii, zgodnej z wymogami nowego prawa wodnego, będzie więc dopiero obowiązywała w przyszłości.

3.6 Ustawa z dnia 8 Czerwca 2001 o Przeznaczeniu Gruntów Rolnych do Zalesienia z Późniejszymi Zmianami

Ustawa ta reguluje zasady przeznaczania gruntów rolnych do zalesienia i mówi, że starosta, po zasięgnięciu opinii właściwego nadleśniczego oraz w uzgodnieniu z między innymi wójtami (burmistrzami), WFOŚ i GW oraz AR i MR określa ogólną powierzchnię gruntów rolnych, które w danym roku mogą być przeznaczone do zalesienia na obszarze powiatu.

Art. 3 ustawy mówi, że grunt rolny będący częścią gospodarstwa rolnego może być przeznaczony do zalesienia, jeżeli spełnia co najmniej jeden z warunków:

- Jest gruntem klasy VI lub V lub IV, jeżeli jego powierzchnia w łącznej powierzchni gruntu przeznaczonego do zalesienia nie przekracza 10%
- Jest gruntem położonym na stoku o średnim nachyleniu powyżej 15%
- Jest gruntem zdegradowanym

Przed zmianami dokonany w ustawie dn. 14 lutego 2003 oprócz wyżej wymienionych, podany był jeszcze jeden wystarczający warunek dający możliwość zalesienia, mianowicie grunt okresowo zalewany. Stanowiło to duże ryzyko zniszczenia wielu wartościowych siedlisk. Wraz ze zmianą ustawy ryzyko to stało się nieco mniejsze, ale ciągle istnieje i jest duże. Dlatego też wydaje się koniecznym opracowanie zasad dotyczących zalesiania gruntów rolnych z uwzględnieniem potrzeb ochrony różnorodności biologicznej. POŚWZ przewiduje właśnie opracowanie takich zasad "z uwzględnieniem potrzeb ochrony różnorodności biologicznej oraz zachowania korytarzy ekologicznych".

3.7 Rozwój Turystyki

Urząd Marszałkowski, Departament Polityki Regionalnej, Wydział Turystyki i Promocji Regionu wdraża w chwili obecnej program rozwoju turystyki województwa. W określeniu celów programu nawiązuje się do poprawy konkurencyjności regionu. Jednym z najważniejszych celów jest rozwój funkcji turystyczno-uzdrowiskowej. Strategia opiera się na rozwoju turystyki aktywnej, przyrodniczej, agroturystyce i innych przedsięwzięciach mających na celu bardziej równomierne, całoroczne wykorzystanie potencjału turystycznego. Konkretnie realizowanym obecnie przedsięwzięciem jest system ścieżek rowerowych. Jako bardzo ważną grupę do której zwraca się oferta turystyki aktywnej traktuje się młodzież.

Strategia ta odpowiada więc w pełni działaniom które mają przyczynić się do rozwoju turystyki aktywnej w zlewni Parsęty. Zlewnia ma dwa bardzo znaczące uzdrowiska: Kołobrzeg i Połczyn Zdrój i już od 1,5 roku pracuje nad koncepcją przyciągnięcia i pokazania turystom uroków rzeki również poza tętnem uzdrowisk.

ZM i GDP uzyskał niedawno środki na opracowanie kompleksowej strategii rozwoju turystyki i marketing regionu.

4 INSTRUMENTY EKONOMICZNE I FINANSOWE JAKO INSTRUMENT ZARZĄDZANIA MOKRADŁAMI

Ekonomiczne i finansowe instrumenty zarządzania składają się z wielu różnych elementów, które w najbliższej przyszłości ulegną zasadniczym zmianom. Zmiany te będą miały na celu stymulowanie przyjaznych dla środowiska zachowań.

4.1 Obecny system opłat za korzystanie ze środowiska

Obecnymi środkami finansowo-prawnymi zarządzania środowiskiem zajmuje się głównie Ustawa Prawo Ochrony Środowiska.

Art. 272 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska podaje, iż środki te stanowią:

- Opłata za korzystanie ze środowiska
- Administracyjna kara pieniężna
- Zróżnicowanie stawki podatków i innych danin publicznych służące celom ochrony środowiska.

Art. 277 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska mówi, iż :

- Opłaty za korzystanie ze środowiska podmiot korzystający ze środowiska wnosi na rachunek Urzędu Marszałkowskiego
- Administracyjne kary pieniężne, podmiot korzystający ze środowiska wnosi na rachunek Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, który wydał decyzję w przedmiocie wymierzenia kary
- Wpływy zarówno z tytułu opłat, jak i kar stanowią przychody odpowiednich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Tak więc ustawodawca wybrał, aby pobieranie opłat i kar było administrowane przez dwie różne jednostki.

Art. 284 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska mówi, iż podmiot korzystający ze środowiska ustala we własnym zakresie wysokość należnej opłaty.

Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia określa górne jednostkowe stawki opłat podlegające corocznej regulacji. Stawki te mogą być zróżnicowane w zależności np. od rodzaju ścieków, jakości pobranej wody, obszaru kraju itp.

Gminy, które są odpowiedzialne za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków są jednocześnie właściwe w ustalaniu opłat za wodę i ścieki odprowadzane do kanalizacji. Kształtowanie ceny ma miejsce w wyniku negocjacji między przedsiębiorstwem, a gminą. Od przedsiębiorstwa wymaga się prowadzenia polityki taryfowej w perspektywie kilkuletniej tzn. 3-5 lat, w której możliwe jest uwzględnienie zmian technologicznych, organizacyjnych itp. Tak wyliczone koszty są punktem wyjścia do wyliczenia cen usług. Opłata za wprowadzenie ścieków ustalana jest na podstawie złożonej przez zakład informacji o ilości, rodzaju, stanie i składzie ścieków.

4.2 Nowy system opłat za korzystanie ze środowiska

W latach 2003-2006 ma zostać opracowany nowy system opłat za korzystanie ze środowiska. Jest to zgodne z ustaleniami PE gdzie jednym z podstawowych rozwiązań służących ochronie środowiska ma być efektywne wykorzystanie mechanizmów gry rynkowej. Wykorzystana zostanie zasada "zanieczyszczający płaci". Pojęcie kosztów zostanie rozszerzone o tzw. koszty zewnętrzne.

W PE mówi się, że rozwiązywanie problemów w zakresie oczyszczania ścieków przez podmioty zanieczyszczające będzie stymulowane wysokimi opłatami za szczególne korzystanie z wód i karami za przekraczanie standardów emisji, szczególnie jeżeli będzie prowadzona odpowiednia polityka stosowania tych instrumentów, uwzględniająca np. możliwość zawieszenia opłat w przypadkach podejmowania działań na rzecz szybkiego osiągnięcia wymaganych względami ochrony wód standardów emisji bądź na rzecz racjonalizacji zużycia wody.

Dyrektorzy RZGW są zobligowani do sporządzania analiz stanu zasobów wodnych i analiz ekonomicznych gospodarowania wodami w regionach wodnych.

4.3 Analizy ekonomiczne i oceny oddziaływania na środowisko

Inną coraz powszechniej stosowaną formą analiz ekonomicznych będą analizy efektywności ekonomicznej dokonywane w celu wyboru jak najefektywniejszych środków do osiągnięcia wybranego celu (lub celów) np. ochrony przed powodzią. Zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej ma zastosowanie do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w ochronie środowiska.

Oceny oddziaływania na środowisko są już instrumentem szeroko w Polsce stosowanym. Zgodnie z nowymi wymogami będą one jednak miały coraz bardziej kompleksowy charakter.

5 PROGRAMY OCHRONY ŚRODOWISKA I PLANY GOSPODAROWANIA WODAMI

5.1 Plan Zarządzania Terenami Podmokłymi w Zlewni Rzeki Parsęty, a Programy Ochrony Środowiska i Plany Gospodarowania Wodami

Jak to wynika z powyższego opracowana przez ZM i GDP propozycja planu zarządzania terenami podmokłymi w Zlewni Parsęty jest zgodna z wytycznymi zarówno PE, POŚWZ i KSR. Jest to jednoznaczne z tym, że plan ten może po konsultacjach, korektach i koordynacji stanowić część powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, która dotyczy ochrony przyrody i bioróżnorodności, a przy tym ujmuje aspekt ochrony przeciwpowodziowej i ochrony wód przed biogenami. Do tej wielofunkcyjności dochodzi jeszcze rozwój turystyki. Plan ten jest przy tym kompleksowym zlewniowym planem, odpowiadającym swoim podejściem do zagospodarowania przestrzennego założeniom zarówno PE (imienne uwzględnienie obiektów o szczególnych walorach i znaczeniu przyrodniczym takich jak obszary podmokłe, korytarze ekologiczne) jak też założeniom POŚWZ.

W wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym mówi się o konieczności koordynacji programów ochrony wód w układzie zlewniowym. Gminne i powiatowe programy ochrony środowiska mogą być w takiej sytuacji sporządzane bezpośrednio na podstawie programu zlewniowego. W wytycznych mówi się także "Przy opracowywaniu programów ochrony środowiska należy również zwrócić uwagę na konieczność integrowania pomiędzy regionami, powiatami i gminami planów dotyczących ochrony różnorodności przyrodniczej. Jest to niezbędne w celu zachowania spójności korytarzy ekologicznych, a także przy realizacji programu NATURA 2000".

Następnym więc krokiem będzie wspólne przeanalizowanie przez gminy, powiaty, nadleśnictwa założeń propozycji planów, proponowanych środków do realizacji tych planów, zgodności tych propozycji z innymi założeniami i planami nadleśnictw i jednostek samorządu terytorialnego, ewentualnej koordynacji i korekt oraz przedyskutowanie propozycji jakie należy podjąć kroki, aby te plany zrealizować.

Należy tutaj jednak pamiętać, że wybranie terenów w PZTP ma w pierwszym rzędzie na celu zabezpieczenie ich przed działaniami zagrażającymi ich istniejącym, lub potencjalnym walorom. Podjęcie działań renaturyzacyjnych będzie uzależnione od rezultatów bardziej szczegółowych badań. Taka dwuetapowa procedura jest również zgodna z wytycznymi ujętymi w powyżej prezentowanym rozporządzeniu Ministra Środowiska dotyczącym opracowań ekofizjograficznych.

Przy opracowywaniu programów należy pamiętać, że zgodnie z wytycznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, do prac nad programami ochrony środowiska należy włączyć wszystkie instytucje właściwe ze względu na zasięg swojej działalności specjalizujące się w zagadnieniach ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego oraz przedsiębiorstwa oddziałujące na środowisko, rolników oraz przedstawicieli społeczeństwa, między innymi samorządy gospodarcze i ekologiczne organizacje pozarządowe.

Należy zaznaczyć, że w opracowywanie PZTP aktywnie włączyły się organizacje pozarządowe wnosząc propozycje zmian, uszczegółowień itp.

Na seminarium 26 czerwca 2003, którego celem było zaprezentowanie PZTP władzom regionalnym i centralnym, uczestniczący w seminarium reprezentant RZGW wygłosił referat "Możliwości i potrzeby wykorzystania terenów podmokłych w świetle zadań dyrektora RZGW". W referacie oprócz podkreślenia unikalnej roli ZM i GDP w sprawach związanych z gospodarką wodną, zostało oznajmione, że PZTP zostanie włączony w PGW, które RZGW zgodnie z wymogami prawa wodnego, jest zobligowany opracować.

6 MINISTERSTWO ŚRODOWISKA I STRUKTURY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO MAJĄCE ZNACZENIE DLA SYSTEMU ZARZĄDZANIA MOKRADEŁAMI

Zanim zostaną zaprezentowane struktury wojewódzkie mające znaczenie dla mokradeł, przedstawiona zostanie krótko struktura Ministerstwa Środowiska i Gospodarki Wodnej.

6.1 Ministerstwo Środowiska

Najważniejsze Departamenty mające znaczenie dla mokradeł to:

- Departament Zasobów Wodnych

Departament opracowuje założenia i kierunki polityki w zakresie zarządzania zasobami wodnymi. Realizuje zadania związane z kształtowaniem i wdrażaniem polityki w zakresie gospodarki wodnej, opracowaniem programów i planów dotyczących utrzymania dróg wodnych, infrastruktury hydrotechnicznej

- Departament Leśnictwa, Ochrony Przyrody i Krajobrazu

Opracowuje kierunki polityki Resortu w zakresie leśnictwa, a także opracowuje i wdraża krajową strategię ochrony przyrody

- Departament Ochrony Środowiska

Prowadzi sprawy związane z kształtowaniem systemowych rozwiązań dotyczących ocen oddziaływania na środowisko, a także z opracowaniem zasad ochrony przed między innymi zanieczyszczeniami wody

- Departament Polityki Ekologicznej i Integracji Europejskiej

Opracowuje założenia i kierunki PE, inicjuje wprowadzenie i rozwój instrumentów ekonomicznych, organizacyjnych i prawnych umożliwiających realizację tej polityki, inicjuje działania resortowe w zakresie Integracji Europejskiej oraz działania resortowe i międzyresortowe w zakresie regionalnych, sektorowych i lokalnych programów ekorozwoju. Koordynuje sprawy związane z postępowaniem w sprawie strategicznych ocen oddziaływania na środowisko koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju.

Funkcję Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej pełni w chwili obecnej Biuro Gospodarki Wodnej.

Przy Ministrze jako organy doradczo-opiniotwórcze działają:

- Państwowa Rada Ochrony Środowiska

- Państwowa Rada Ochrony Przyrody

W strukturach MŚ działa również Krajowy Punkt Kontaktowy Konwencji o Różnorodności Biologicznej. Jednym z jego ważniejszych zadań jest współpraca ze stosownymi resortami przygotowującymi szczegółowe plany do programu działań oraz bieżące czuwanie nad jego realizacją.

6.2 RZGW Szczecin

RZGW Szczecin jest jednym z siedmiu Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej.

W RZGW Szczecin zatrudnionych jest 100 osób (łącznie z czterema nadzorami wodnymi) w tym 40 na stanowiskach robotniczych.

Strukturę organizacyjną RZGW Szczecin przedstawia schemat organizacyjny. Wynika z niego, iż poszczególne wydziały pracują w zespołach.

Wydział Zasobów i Korzystania z Wód składa się z Zespołu do spraw Planowania i Analiz Gospodarki Wodnej, Zespołu do spraw Zasobów i Korzystania z Wód Powierzchniowych, Zespołu do Spraw Zasobów i Korzystania z Wód Podziemnych, Zespołu do Spraw Ochrony Wód i Zespołu do Spraw Regionalnego Systemu Informacyjnego.

Wszystkie te zespoły zajmują się identyfikacją problemów, dokonywaniem różnego rodzaju analiz, sporządzaniem planów, opracowywaniem warunków, programów, opiniowaniem, uzgadnianiem, informowaniem zarówno wewnątrz RZGW jak i jednostek zewnętrznych.

Problemy ekonomiczne powodują, że ilość danych koniecznych do przeprowadzenia poszczególnych analiz nie zawsze jest taka, jakie są potrzeby.

Również Ośrodek Koordynacyjno- Informacyjny Ochrony Przeciwpowodziowej (OKI) składa się z zespołów, a analityczna metodologia pracy jest podobna do Wydziału Zasobów i Korzystania z Wód (wykorzystywane są tu poza tym modele symulacyjne).

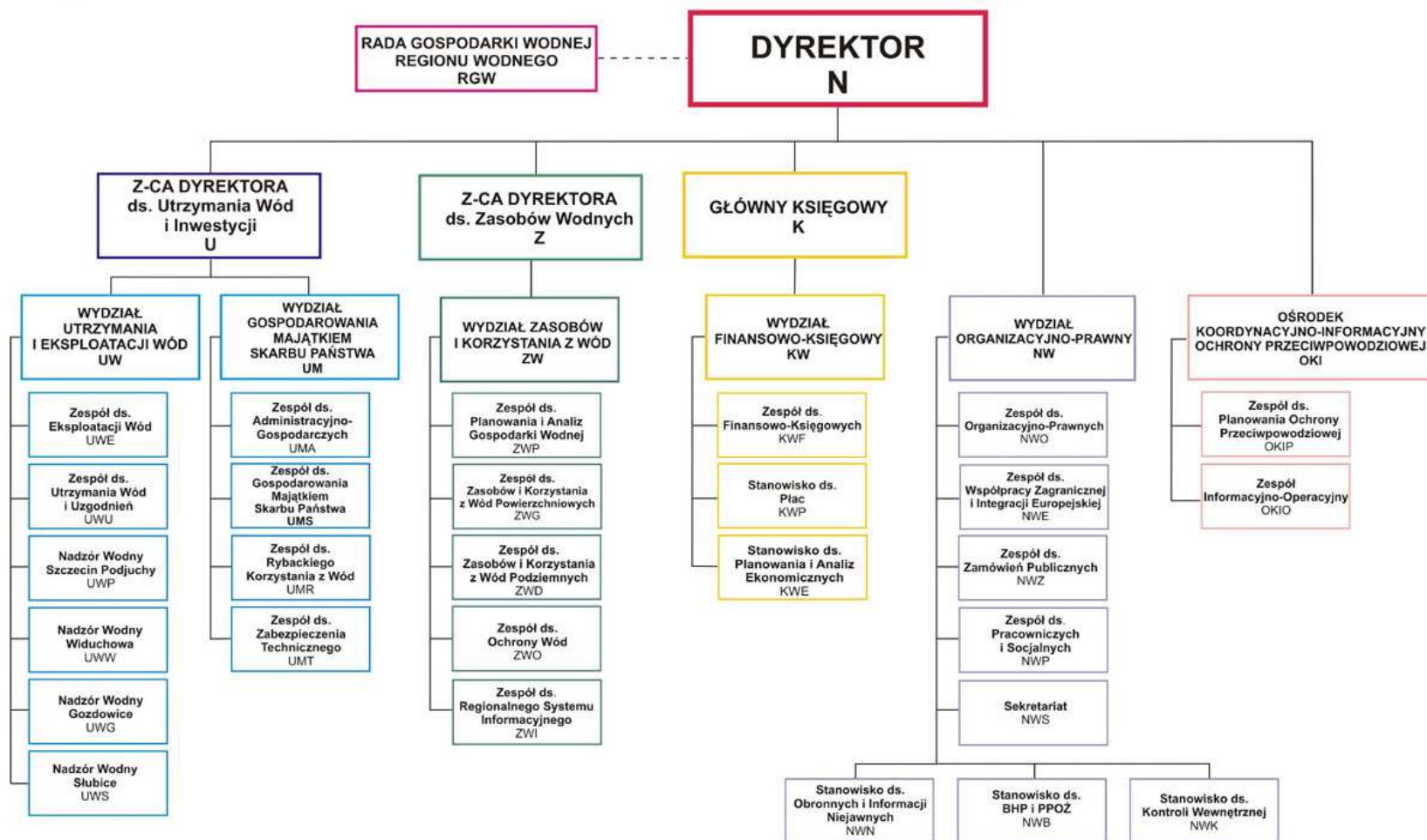
RZGW Szczecin współpracuje z Inspekcją Ochrony Środowiska, Inspekcją Sanitarną, Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej, ZM i UW, Regionalnymi Dyrekcjami Lasów Państwowych, Dyrekcjami Parków Narodowych i Krajobrazowych, placówkami naukowo-badawczymi, Państwowym Instytutem Geologicznym itp.

Pracowników merytorycznych zajmujących się zarządzaniem zasobami wodnymi (czyli w Wydziale Zasobów i korzystania z Wód) jest 15.5 osoby. 5 osób pracuje w OKI, 8 osób zajmuje się zagadnieniami związanymi z utrzymaniem i eksploatacją wód, 6 osób pracuje w Wydziale Gospodarowania Majątkiem Skarbu Państwa, a 8 osób w wydziale organizacyjno-prawnym.

Wszyscy zajmujący się rozpatrywaniem spraw, analiz itp. mają wyższe wykształcenie : mgr. inżynierowie środowiska, budownictwa, budownictwa wodnego, rolnictwa, rybactwa morskiego, informatycy itp.

Dużym wyzwaniem mającym wpływ na działalność wszystkich jednostek RZGW, w tym RZGW Szczecin są brakujące rozporządzenia do ustawy Prawo Wodne dotyczące szczegółowego zakresu i trybu opracowywania PGW. Nowe prawo wodne w aspekcie dyrektywy wodnej z wymogami nowych metodologii, w tym przeprowadzania analiz ekonomicznych, ocen oddziaływania na środowisko dużych przedsięwzięć inwestycyjnych i PGW z procedurami włączania społeczności w proces podejmowania decyzji to bez wątpienia duże wyzwanie dla RZGW. Wyzwanie to nie dotyczy jednak wyłącznie RZGW w Polsce. Również kraje UE poddają w tej chwili nowe metodologie próbom doświadczalnym. RZGW Szczecin bazując na fundamencie wysokich kwalifikacji i doświadczenia, z pewnością podoła temu wyzwaniu.

Schemat organizacyjny

W chwili obecnej pomimo braku rozporządzeń, opierając się na dotychczasowych doświadczeniach pracuje się nad zebraniem danych i wykonywaniem wymaganych analiz. Sporządzane przez RZGW Szczecin warunki korzystania z wód są wysoko oceniane, również pod kątem wymagań Dyrektywy Wodnej.

Należy poza tym dodać, że w chwili obecnej rozpoczyna się realizacja polsko-duńskiego projektu, współfinansowanego przez Duńską Agencję Ochrony Środowiska, której celem jest właśnie wspólne z RZGW Szczecin wypracowanie dopasowanych do warunków polskich metodyk sporządzania wykazów, analiz itp. związanych z opracowywaniem PGW.

Zadania wynikające z ustawy Prawo Wodne w aspekcie wdrażania postanowień Dyrektywy Wodnej to temat bardzo nurtujący środowisko, któremu poświęca się bardzo dużo uwagi i dyskusji. Powstał zespół koordynacyjny składający się głównie z przedstawicieli wszystkich RZGW (ale również Ministerstwa Środowiska, Inspekcji Ochrony Środowiska, Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej) do spraw wdrożenia Dyrektywy Wodnej. Zespół pracuje w grupach: prawodawstwo, planowanie, zasoby wodne, systemy informacyjne i informatyczne.

Tematyka wdrażania Dyrektywy Wodnej jest również przedmiotem działań jednej z grup roboczych ustanowionych w ramach Umowy o Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed zanieczyszczeniem. W ramach Umowy o Współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych między Polską a RFN, stworzonych zostało 5 grup roboczych, z których dotycząca ochrony wód i planowania kierowana jest przez RZGW Szczecin.

Współpraca między poszczególnymi RZGW i Ministerstwem jest dość ścisła i przejawia się między innymi w regularnych, częstych naradach w Ministerstwie w których uczestniczą dyrektorzy wszystkich RZGW.

RZGW Szczecin pełni funkcje właścicielskie w stosunku do 220 km wód.

Dyrektor RZGW Szczecin jest odpowiedzialny za warunki żeglugi i ochronę przeciwpowodziową na Odrze. Ta ostatnia ze względu na lodołamacze jest bardzo kosztowna.

Wśród nie wymienionych dotychczas zadań RZGW należy dodać uzgadnianie, w części dotyczącej gospodarki wodnej, projektów list przedsięwzięć priorytetowych przedkładanych przez WFOŚ i GW.

RZGW Szczecin uczestniczył aktywnie w realizacji projektu "Zintegrowany system zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty", o realizacji projektu i jego nadrzędnych celach można przeczytać w witrynie internetowej Regionalnego Zarządu.

6.3 Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Jednostką administracyjną Marszałka zajmującą się sprawami gospodarowania wodami jest ZM i UW.

Jak to zostało nadmienione powyżej podczas gdy Prawo Wodne bardzo szczegółowo określa kompetencje RZGW, na temat funkcji Marszałka ustawa bezpośrednio mówi bardzo niewiele, a tam gdzie mówi dotyczy to bardziej funkcji administracyjnych (pozwolenia, zakazy) niż wykonawczych. Funkcje ZM i UW wynikają przede wszystkim z praw właścicielskich Marszałka w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych dla potrzeb rolnictwa.

Działalność ZM i UW jako jednostki finansowana jest z budżetu samorządu wojewódzkiego, a zadania realizowane przez Zarząd finansowane są z budżetu Państwa i z Funduszy Ochrony Środowiska.

W województwie Zachodniopomorskim tylko Odra jest w administracji RZGW, inne rzeki utrzymuje i jest odpowiedzialny za to aby nie wylały, ZM i UW. ZM i UW jest również odpowiedzialny za wszystkie wały przeciwpowodziowe, również te na Odrze. Problemy ekonomiczne powodują, że wszystkie konserwacje stanowią w tej chwili zaledwie 12% wymaganych potrzeb. Powodzie ostatnich lat, są według dyrekcji ZM i UW wywołane nie tylko tym, że w ostatnich latach suma opadów była 2,5-3 razy wyższa niż w wieloleciu (dotyczy to również Karlina i Białogardu), ale również brakiem konserwacji urządzeń.

W całym ZM i UW jest łącznie zatrudnionych 160 osób.

Rejonowy oddział w Koszalinie działa na terenie byłego województwa Koszalińskiego obejmując 7 powiatów i 37 gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich, w tym cały obszar zlewni Parsęty.

Rejonowy oddział w Koszalinie zatrudnia 52,5 osoby, z czego 19,5 osób posiada wyższe wykształcenie inżynierskie.

Oprócz utrzymania wód i zadań związanych z ochroną przeciwpowodziową, ZM i UW wykonuje zadania związane z melioracjami wodnymi dla potrzeb rolnictwa, prowadzi ewidencję terenów zmeliorowanych i urządzeń wodnych. ZM i UW współpracuje z ANR konserwując urządzenia melioracyjne na jej gruntach (ANR przeznacza środki na te cele).

W przybliżeniu czasowy podział pracy ZM i UW wygląda w następujący sposób:

- Utrzymanie wód tzn. eksploatacja, konserwacja i utrzymanie urządzeń i budowli wodnych 60%
- Ochrona przeciwpowodziowa 15%
- Melioracje, inwestycje 20%

Oprócz tego ZM i UW prowadzi inwestycje finansowane z Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych.

Generalnie opracowywanie materiałów przetargowych związanych z inwestycjami stanowi ważną, czasochłonną część pracy.

Ekspertyza ZM i UW znajduje odbicie we współpracy z powiatami na etapie wydawania pozwoleń wodnoprawnych i ich egzekwowania.

Jak to zostało podane wyżej i w PZTP, ZM i UW wykonał opracowanie dotyczące terenów zalewowych zlewni Parsęty. Opracowanie to będzie stanowiło centralny element w opracowaniu przez RZGW studium obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią.

ZM i UW współpracuje z RZGW i razem w jednostkach tych zebrana jest ekspertyza dotycząca spraw związanych z gospodarką wodną i ochroną przed powodzią.

Podobnie jak w przypadku RZGW, fundament fachowy zatrudnionych w ZM i UW pozwala im prowadzić zadania inżynierskie o różnorodnym charakterze.

ZM i UW podlega Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

ZM i UW aktywnie uczestniczył w realizacji projektu "Zintegrowany system zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty", szczególnie w realizacji projektu pilotażowego projektu Pysznic.

6.4 Konserwator Przyrody

Jak to zostało podane powyżej, Wojewoda wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Wojewódzki Konserwator Przyrody organizacyjnie stanowi część Wydziału Środowiska i Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego, merytorycznie podlega bezpośrednio Wojewodzie.

W wydziale Konserwatora Przyrody Województwa Zachodniopomorskiego zatrudnione są 4 osoby przy czym 2 to mgr. inżynierowie rolnictwa a 2 to biolodzy. Konserwator nie ma wątpliwości co do tego, iż w organach administracji zajmujących się ochroną środowiska i przyrody powinno zatrudniać się biologów w dużo większym stopniu niż dotychczas.

Budżet jakim dysponuje Konserwator Przyrody, szczególnie na ochronę czynną jest minimalny. Potrzeby wynikające z zakresu zadań, zwłaszcza w świetle zbliżającego się członkostwa UE są dwa razy większe (potrzeba nie czterech tylko ośmiu zatrudnionych osób).

W chwili obecnej wydział Konserwatora poświęca bardzo dużo czasu na inwentaryzację i wybranie terenów do Programu NATURA 2000. Do współpracy włączeni są naukowcy i specjaliści.

Według Konserwatora stosunkowo niewielkie wykorzystanie mokradeł wynika z braku wiedzy na temat ich dużej roli i sposobu użytkowania. Szerzenie wiedzy na temat mokradeł należy według Konserwatora rozpocząć od polityków samorządowych.

Zapytany o priorytety (gdyby było więcej środków) to Konserwator wymienił:

- Plany ochrony rezerwatów
- Prace inwentaryzacyjne we wszystkich istniejących formach ochrony przyrody
- Powołanie nowych obiektów ochrony przyrody

W gminach została dokonana przyrodnicza inwentaryzacja. Kontakt między Konserwatorem, a gminami nie jest poza tym duży. Dotyczy to również wymiany informacji związanych z ochroną przyrody. Kontakt ma miejsce przede wszystkim w powiązaniu z planami zagospodarowania przestrzennego gmin. Tylko czasami ma tu miejsce konieczność dokonania zmian w planie.

6.5 Gminy, Komórki Ochrony Środowiska

Przeciętnie w gminach 1 osoba zajmuje się sprawami ochrony środowiska (mowa o gminach 7 000-10 000 mieszkańców). Komórka (referat), która zajmuje się ochroną środowiska, zajmuje się często również sprawami gospodarki nieruchomościami i budownictwa, lub rolnictwa. Osoby zatrudnione w wydziale mają średnie, rzadziej wyższe wykształcenie: rolnicze, ekonomiczne, administracyjne, geograficzne. Skromne budżety na ochronę środowiska są wykorzystywane przede wszystkim na inwestycje sieci wodociągowych i kanalizacyjnych (w tym materiały przetargowe). Skąpe środki przeznacza się na wysypiska, kosze od śmieci, wycięcie drzew. Środki gminnego funduszu ochrony środowiska (40 000-90 000 zł) przeznacza się na bieżącą działalność gminy taką jak pojemniki na śmieci, parki, zieleńce, trawniki, gospodarkę odpadami, ewentualnie inwestycje takie jak oczyszczalnie ścieków, ciepłownictwo. Pracownicy podkreślają, że nie mają czasu ani środków na zajmowanie się ochroną przyrody. Sytuacja ekonomiczna powoduje, że długofalowa inwestycja jaką jest ochrona przyrody przegrywa w walce o priorytety.

Niektóre gminy mają dostęp do bazy informacyjnej LEX, niektóre tego dostępu nie mają. Te gminy, które tego dostępu nie mają śledzą zmiany w przepisach, w dziennikach urzędowych itp. Poza tym odpowiednie władze (np. RZGW) przesyłają informację na ten temat.

W gminach istnieją stanowiska do spraw rozwoju turystyki. Zajmują się one opracowywaniem materiałów informacyjnych, wytyczaniem ścieżek rowerowych, tras kajakowych itp. Wszystkie gminy traktują rozwój turystyki

jako dużą możliwość dla gminy. Podkreśla się znaczenie powstałej przy ZM i GDP grupy zajmującej się sprawami rozwoju turystyki i ochrony przyrody. Oczekuje się na spotkania gdzie ma miejsce nie tylko wymiana informacji i koordynacja, ale również wzajemna inspiracja.

Opracowywanie planów zagospodarowania przestrzennego i powiązanych z nimi analiz dokonywane jest przez jednostki z zewnątrz. Nałożenie obowiązku wykorzystywania wartościowego narzędzia planowania jakimi są opracowania ekofizjograficzne bez zapewnienia na ten cel środków finansowych, odsuwa jeszcze na dalszy horyzont możliwości opracowywania tych planów przez same gminy.

6.6 Powiaty

Niektóre powiaty mają Wydziały Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska, w niektórych ochrona środowiska jest połączona z budownictwem, w niektórych wydział ochrony środowiska jest osobnym wydziałem. Wykonywane zadania mają przede wszystkim charakter administracyjny: wydawanie pozwoleń, zaświadczeń, decyzji, dokonywanie kontroli itp. związanych między innymi ze statusem organu ochrony środowiska. Tutaj wydaje się pozwolenia wodnoprawne. W gestii powiatów leży rekultywacja i zalesianie gruntów. W wydziałach zatrudnionych jest 4-6 osób ze średnim lub wyższym wykształceniem. W jednym starostwie Wydział Współpracy, Promocji i Rozwoju Powiatu opracował niedawno strategię rozwoju powiatu, gdzie również ujęty jest aspekt ochrony środowiska.

Gminy i powiaty planują opracowanie programu ochrony środowiska zlecić innym jednostkom. W ramach takiego rozwiązania jeden z powiatów zawarł umowę z gminami, że to powiaty organizują przetarg na opracowanie strategii gospodarki odpadami w ramach której zostaną również opracowane strategie dla gmin. Gminy w zamian zorganizują przetarg na sporządzenie strategii ochrony środowiska, w tym dla powiatu.

Podobnie jak w gminach, również w powiatach istnieją jednostki zajmujące się rozwojem turystyki.

6.7 Urząd Wojewódzki, Wydział Środowiska i Rolnictwa

W wydziale 4 osoby zajmują się sprawami ochrony środowiska, wszyscy są inżynierami. Zadania wykonywane przez wydział mają przede wszystkim charakter administracyjny (pozwolenia wodnoprawne i postępowanie w sprawie ocen oddziaływania na środowisko w sprawach "mogących znacząco oddziaływać na środowisko" i inne zadania wynikające między innymi ze statusu organu ochrony środowiska). Kontakt z RZGW i innymi współpracującymi jednostkami ma przede wszystkim miejsce "od sprawy do sprawy".

6.8 Urząd Marszałkowski, Departament Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska

Główne zadanie Departamentu polega na egzekwowaniu opłat ekologicznych. Departament zajmuje się także gospodarką odpadami. Ochrona przyrody w zasadzie nie wchodzi w zakres pracy Departamentu.

Departament zajmuje się jednak w chwili obecnej programami rolno-środowiskowymi.

Departament jest również odpowiedzialny za opracowanie POŚWZ. Zostały opracowane materiały przetargowe i program ochrony środowiska został opracowany przez Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej w Szczecinie.

6.9 Lasy Państwowe

W powiązaniu ze strukturami mającymi znaczenie dla mokradeł nie można pominąć Lasów Państwowych, które zwłaszcza w ostatnich latach gdy plan wyrobów odgrywa mniejszą rolę, są bardzo aktywne zarówno jeśli chodzi o realizację konkretnych projektów, jak też edukację ekologiczną w ramach posiadanych przez lasy ośrodków szkoleniowych. Jak to wynika z PZTP, nadleśnictwa w dorzeczu Parsęty są tutaj bardzo aktywne.

Zarówno PE jak też WOPŚZ traktują lasy jako bardzo ważnego partnera nie tylko w realizacji konkretnych projektów, ale również w opracowaniu strategii dotyczącej terenów wodno-błotnych i w strategii zalesiania uwzględniającej aspekt bioróżnorodności.

6.10 Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty

ZM i GDP powstał w 1992 roku. Obecnie do Związku należy 20 gmin leżących na terenie 5 powiatów: kołobrzeskiego, koszalińskiego, białogardzkiego, świdwińskiego i szczecineckiego. Jednym z najważniejszych celów powstania Związku było sprostanie potrzebie dopasowania sposobów gospodarowania do lokalnych uwarunkowań i wykorzystanie szans rozwojowych jaką dla tego terenu jest różnorodność biologiczna i krajobrazowa. Związek opracował Strategię Rozwoju Zrównoważonego Miast i Gmin Dorzecza Parsęty. Jest to program wprowadzający Agendę 21 w skali dorzecza oraz wytyczne kierunkowe osiągnięcia standardów UE w zakresie ochrony środowiska.

ZM i GDP ma doświadczenie w realizacji wielu różnorodnych projektów związanych z tematyką ochrony środowiska. W latach 2000-2001 brał udział w realizacji programu "Salmon" współfinansowanego przez Komisję Europejską. W ramach projektu zinventaryzowane zostały zasoby ryb, określony potencjał rozwoju turystyki wędkarskiej i opracowany przewodnik turystyczny.

ZM i GDP był inicjatorem i głównym realizatorem projektu "Zintegrowany system zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty". Biuro Związku uczestniczyło między innymi bardzo aktywnie w szkoleniach dla nauczycieli na temat inwentaryzacji terenów podmokłych w którą to inwentaryzację zostali włączeni uczniowie szkół, również jako część edukacji ekologicznej do której Związek przywiązuje bardzo dużą wagę. W ramach tej edukacji młodzież prowadzi monitoring powietrza, wody, odpadów i obiektów przyrodniczo cennych.

Związek pokłada duże nadzieje w planowanym otworzeniu Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Lipiu, na budowę którego przyznane zostały środki na początku tego roku.

W biurze Związku została stworzona baza danych funkcjonująca na podkładach rastrowych zawierająca informacje o przyrodzie, krajobrazie itp. w regionie.

Związek przygotował wniosek do Funduszu Spójności (160 mln. zł) na realizację projektu, którego celem jest kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej w Dorzeczu Parsęty, a efektem między innymi znacząca redukcja zanieczyszczeń wpływających do wód Bałtyku. Wstępna wersja wniosku została pozytywnie zaakceptowana przez NFOŚ i GW.

W biurze Związku zatrudnione są na stałe 4 osoby.

6.10.1 Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty a Zielona Rada

W związku z powstaniem PZTP, organizacje pozarządowe wykazały dużo inicjatywy i zaangażowania włączając się w dyskusję nad planem proponując zmiany, uzupełnienia itp.

Proponuje się powołanie przy ZM i GDP organu opiniotwórczo-doradczego jakim byłaby Zielona Rada Dorzecza Parsęty w skład której wchodziłoby przedstawicieli organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska i przyrody oraz kręgi związane z rolnictwem. Rady takie są bardzo popularnym rozwiązaniem na Zachodzie.

Związek byłby zobowiązany do przesyłania Radzie informacji o planach i przedsięwzięciach mających wpływ na środowisko i ochronę przyrody, a Rada z kolei miałaby służyć ekspertyzą w sprawach dotyczących ochrony przyrody i środowiska.

Biorąc pod uwagę, że zlewnia Parsęty została wybrana jako część strefy priorytetowej województwa w której mają być realizowane programy rolnośrodowiskowe, powołanie Zielonej Rady nabiera szczególnej aktualności. Zielona Rada mogłaby odegrać aktywną rolę we wdrażaniu PZTP, w tym programu rolnośrodowiskowego na terenie Zlewni.

Doświadczenia związane z Zieloną Radą można na późniejszym etapie wykorzystać do stworzenia szerszego Forum Zlewni, gdzie zgodnie z duchem czasu i wymogami wynikającymi z różnych praw, umów i wytycznych nie tylko rolnicy i organizacje pozarządowe, ale również przedsiębiorstwa, instytucje itp. mogłyby się angażować w sprawy związane z zagospodarowaniem przestrzennym, ochroną wód, ochroną przyrody, rozwojem turystyki itp. w Zlewni.

6.10.2 Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty a zarządzanie zlewniowe

W PE dużo miejsca poświęca się aspektowi zarządzania zlewniowego. Jednocześnie, jak to wynika z powyższego, PGW, plany ochrony przeciwpowodziowej i inne programy związane z zasobami wodnymi będą w coraz większym stopniu tworzyły ramy działalności samorządów i ingerowały we wszystkie sektory i zagospodarowanie przestrzenne.

Niedawno przy dyrektorze RZGW Szczecin powołana została Rada Gospodarki Wodnej Regionu, organ opiniodawczo-doradczy dyrektora RZGW.

Art. 100 Prawa Wodnego podaje, że do zakresu działania Rady Regionu należy wyrażanie opinii w sprawach gospodarowania wodami, a w szczególności:

- Projektów warunków korzystania z wód regionu wodnego
- Projektów planów ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego
- Projektów planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy
- Planowanych przedsięwzięć związanych z odbudową ekosystemów zdegradowanych przez eksploatację zasobów wodnych
- Projektów inwestycji związanych z gospodarowaniem wodami w regionie wodnym
- Projektów programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych

Rada Regionu składa się z 30 członków zgłoszonych przez organy samorządu terytorialnego, organizacje gospodarcze, rolnicze, rybackie oraz społeczne związane z gospodarką wodną, a także przez zakłady korzystające z wód oraz właścicieli wód nie należących do Skarbu Państwa, powoływanych na okres 4 lat. Członków Rady Regionu powołuje Prezes Krajowego Zarządu na wniosek dyrektora RZGW spośród osób o których mowa powyżej. Obsługę biurową Rady Regionu zapewnia Regionalny Zarząd.

W podobny sposób, na podstawie art. 96 stworzona została Krajowa Rada Gospodarki Wodnej. Art. 98 Prawa Wodnego mówi, że Rada ta może tworzyć stałe lub doraźne komisje albo zespoły. Tą samą możliwością mają Rady Regionu.

Dobrze się stało, że ZM i GDP jest reprezentowany w Radzie Gospodarki Wodnej Regionu.

Oprócz wpływu zlewni na działalność RZGW poprzez członkostwo w Radzie Gospodarki Wodnej Regionu zostanie niewątpliwie z czasem wypracowany bezpośredni sposób współpracy zlewni z RZGW oraz ZM i UW.

Wykorzystanie w jak najlepszy sposób faktu istnienia takiej struktury jak Związek dorzecza rzeki w sytuacji gdy tak rośnie ranga zarządzania zlewniowego jest i koniecznością i bardzo dużą możliwością dla wszystkich partnerów. Ujęcie PZTP w PGW regionu wodnego jest również tego przykładem.

7 PROJEKT PILOTAŻOWY, RENATURYZACJA MOKRADŁA PYSZKA

7.1 Wstęp

O ile wiadomo jest to jeden z pierwszych jeżeli nie pierwszy projekt tego typu gdzie z inicjatywy samorządowej została podjęta decyzja o renaturyzacji mokradła. Renaturyzacja mokradła stanowi centralną część polsko-duńskiego projektu "Zintegrowany system zarządzania terenami podmokłymi w zlewni rzeki Parsęty" i ma w formie efektu rzeczowego odzwierciedlać myśl przewodnią całego projektu.

Ten element projektu był przedmiotem rozważań i dyskusji zarówno między realizatorami projektu jak też wieloma innymi partnerami. Chcielibyśmy przedstawić nasze doświadczenia z wdrażania tego projektu w nadziei, że będą one w przyszłości wykorzystane przez innych.

7.2 Wybór terenu i cel projektu

Propozycja wyboru terenu padła bardzo daleko od jego lokalizacji. Miało to mianowicie miejsce podczas wyjazdu studyjnego realizatorów projektu do Danii i było zainspirowane rozwiązaniami duńskimi. Z propozycją wyszedł przedstawiciel ZM i UW.

W chwili obecnej wybrany teren pod względem przyrodniczym i krajobrazowym można uznać za zdegradowany.

Renaturyzacją objęty będzie ujściowy odcinek Pysznicy, prawobrzeżnego dopływu Parsęty, silnie przekształconego przez melioracje i regulacje głównego nurtu w latach 60-tych i 70-tych. Projekt ten polegać będzie na stworzeniu terenu zalewowego o powierzchni 40 ha (w tym 14 ha trwałego zalewu), razem z terenami będącymi w strefie potencjalnych oddziaływań zalewów, powierzchnia wyniesie 67 ha.

Późniejsza wielokrotnie przeprowadzana wizja lokalna terenu i okolic wykazała, że największe znaczenie teren podmokły będzie miał dla zwiększenia różnorodności biologicznej w dolinie rzeki.

Zwiększenie różnorodności biologicznej znajdzie wyraz przede wszystkim w rozwoju kolejnych gatunków płazów i w pojawieniu się przynajmniej 20-30 nowych gatunków ptaków, w tym najcenniejszych z grupy wodno-błotnych i w czasie przelotów będzie stwarzał ostoję dla gęsi wędrujących wzdłuż wybrzeża

Bałtyku. Siedlisko będzie również miało znaczenie dla ssaków owadożernych, wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Oprócz zwiększenia różnorodności biologicznej, oczekuje się, że w wyniku realizacji projektu osiągnięte zostaną inne cele:

- Zwiększenie walorów krajobrazowych doliny Pysznicy
- Zwiększenie zasobów wodnych w zlewni Parsęty poprzez retencję wody w mokradle
- Zatrzymanie biogenów (pomiar koncentracji biogenów i przepływu w rzece Pysznicy wykonane w roku hydrologicznym 2001/2002 pozwalają oszacować transport azotu i fosforu w rzece. Z szacunków tych wynika, że wodami Pysznicy transportowane jest rocznie do Parsęty 60-80 ton azotu. Wyliczono, że teren podmokły Pysznica będzie w stanie "przechwycić" około 3-8 ton azotu)

Z równoczesnym przeprowadzaniem oględzin, miała miejsce inwentaryzacja terenu, zapoznanie się ze wszystkimi dostępnymi materiałami na temat obszaru i rozpoczęcie monitoringu wybranych parametrów stanu czystości wód rzeki.

7.3 Grunty i możliwości sfinansowania ich wykupu

Nawiązany został kontakt z gminą Dygowo na terenie której leży Pysznica. Gmina była bardzo pozytywnie nastawiona do realizacji projektu i zaaranżowała spotkanie z właścicielami gruntów, którzy byli zainteresowani sprzedażą ziemi. Opracowana została koncepcja projektu.

Wkrótce powstał problem polegający na tym, że okazało się, że bardzo trudne jest uzyskanie od polskich funduszy środków na wykup ziemi od właścicieli (środki duńskie nie wchodziły tutaj w grę ponieważ przyznana przez władze duńskie pomoc na realizację całego projektu zakładała, że strona polska sfinansuje realizację pilotażowego projektu renaturyzacji mokradła). Na szczęście okazało się, że jest możliwość uzyskania środków na ten cel z Ekofunduszu. Ekofundusz jest jednym z tych funduszy, które udzielają pomocy finansowej na realizację projektów renaturyzacji mokradeł. Podania można składać w normalnym trybie, a można też uczestniczyć w konkursach. Ekofundusz jest jednocześnie funduszem bardzo aktywnie wspierającym organizacje pozarządowe i doceniającym ich wielki wkład w ochronę przyrody generalnie, i w ochronę mokradeł w szczególności. Bez egzystencji tego typu funduszy, dużo trudniejsza i bardziej ograniczona byłaby działalność organizacji pozarządowych. Jeżeli można ten bardzo profesjonalny fundusz za coś krytykować to wymóg dołączenia do wniosku szczegółowego projektu technicznego (wymóg ten dotyczy zresztą również innych funduszy). Sporządzenie takiego projektu może być kosztowne, więc ryzykuje się tutaj poniesienie dużych kosztów bez gwarancji, że pieniądze nie przepadną (gdy pomoc finansowa na realizację zadania nie zostanie udzielona). Wydaje się, że bardziej racjonalną procedurą byłoby wstępne rozpatrywanie wniosków tzn. założeń, celów, sposobu realizacji

projektu. Po wstępnej akceptacji można byłoby opracować szczegółowy projekt techniczny.

Została podpisana przedwstępna umowa o sprzedaży gruntów z ich właścicielami i opracowane operaty szacunkowe nieruchomości znajdujących się w obrębie planowanej inwestycji. Procedura zakupu ziemi odbędzie się zgodnie z wymogiem ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 o kształtowaniu ustroju rolnego czyli z uwzględnieniem prawa pierwokupu przez ANR.

7.4 Możliwość przejęcia gruntów od Agencji Nieruchomości Rolnych

W warunkach polskich, zwłaszcza na terenach województwa Zachodniopomorskiego gminy mają możliwość przejęcia gruntów od ANR.

Oto procedura dotycząca takiej sytuacji podana przez Konserwatora Przyrody i obecną ANR.

Należy dla tych terenów zrobić specjalistyczne opracowanie w którym przedstawione zostanie ich znaczenie i korzyści dla ochrony środowiska. Następnie należy wybrać najwłaściwszą formę ochrony przyrody i zwrócić się do wojewody o zaakceptowanie tej formy. Po akceptacji wojewody gminy zwracają się do ANR o przejęcie terenów.

Zgodnie z ustawą z dn. 19.10.1991 o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa nieruchomości wchodzące w skład Zasobu ANR, Agencja może w drodze umowy nieodpłatnie przekazać na własność między innymi jednostce samorządu terytorialnego na cele związane z inwestycjami infrastrukturalnymi służącymi wykonywaniu zadań własnych. Gmina może sama wystąpić do ANR o przekazanie ziemi na cele ochrony przyrody. Warunkiem wstępnym jest uchwalenie przez gminę planu miejscowego w którym teren przeznaczony jest na cele ochrony przyrody.

Ponadto, zgodnie z tą samą ustawą, na wniosek ANR, właściwy ze względu na położenie nieruchomości starosta przekazuje nieodpłatnie, w drodze decyzji administracyjnej Lasom Państwowym wydzielone geodezyjnie grunty wchodzące w skład Zasobu ANR przeznaczone do zalesienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. ANR może ponadto przekazać wydzielone geodezyjnie lasy, a także inne grunty nadające się do zalesienia w drodze umowy zawartej między Prezesem Agencji a Dyrektorem Generalnym Lasów Państwowych.

7.5 Uszczegółowienie koncepcji, status ochronny i monitoring

Uszczegółowiona została koncepcja projektu, a następnie zaplanowane zostały działania mające na celu zapewnić przyrodniczą funkcjonalność oraz właściwe rolnicze zagospodarowanie terenu podmokłego. Została podpisana z okolicznymi właścicielami umowa o użytkowaniu terenu.

Opracowane zostały również zasady monitoringu, którego zakres obejmuje badania hydrologiczne (zmiany poziomu wody na mokradle) i fizyko-chemiczne (w wodach wprowadzanych na mokradła, w samym zalewie i w wodach odprowadzanych z powrotem do rzeki). Przeprowadzone zostaną również badania osadów dennych, jakości wód podziemnych, a także będą prowadzone obserwacje i monitoring ptaków.

Planuje się, iż obiekt otrzyma w przyszłości status ochronny użytku ekologicznego. Status ten jak to wynika z powyższego może zostać nadany przez wojewodę, lub być rezultatem uchwały rady gminy.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na to, że w dotychczasowej realizacji projektu miała miejsce dobra współpraca zarówno między różnymi władzami jak też różnymi fachowcami, w tym biologami i hydrotechnikami.

7.6 Konieczne pozwolenia i decyzje

7.6.1 Wstęp

Równocześnie z uszczegółowieniem koncepcji projektu, rozpoczęto starania o uzyskanie wymaganych prawem decyzji i pozwoleń:

- Decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
- Pozwoleń wodnoprawnego
- Pozwoleń na budowę

Opracowany został operat wodnoprawny, projekt budowlany i dokumentacja przetargowa inwestycji.

7.6.2 Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego a wniosek o ustalenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu (Ustawa z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym)

Formalności dotyczące zagospodarowania przestrzennego zostały dopełnione zgodnie z Ustawą dnia 7 lipca 1994, przed wejściem w życie Ustawy z 27 03 2003. Przedstawione poniżej procedury nie uległy jednak zmianom.

W powiązaniu z podjęciem starań dotyczących koniecznych zezwoleń, decyzji itp. powinno się najpierw rozeznaczyć aktualną sytuację: czy przedsięwzięcie jest zgodne z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Jeśli nie, konieczna jest zmiana tego planu lub jego opracowanie (miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego) jeżeli dla danego przedsięwzięcia wymagane jest sporządzenie takiego planu (np. gdy chodzi o obszar przestrzeni publicznej). W przypadku projektów renaturyzacji nie ma z reguły konieczności

zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Wynika to z Ustawy z dnia 3 lutego 1995 o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Art. 2 tej ustawy mówi, że gruntami rolnymi, w rozumieniu ustawy są także grunty torfowisk i oczek wodnych, a art. 3 tej ustawy mówi, że ochrona gruntów rolnych polega min. na zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych. Art. 7 ustawy mówi, iż przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Należy dokonać rozeznania czy nie zostały wydane jakieś decyzje dotyczące sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu, lub co ważniejsze, pozwolenie na budowę.

Art. 4 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (z 27 marca 2003) mówi, iż ustalenie przeznaczenia terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku, określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 63 Ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym mówi, że dla tego samego terenu decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu można wydać więcej niż jednemu wnioskodawcy, doręczając odpis decyzji do wiadomości pozostałym wnioskodawcom i właścicielowi lub użytkownikowi wieczystemu nieruchomości.

Decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu nie rodzi praw do terenu oraz nie narusza prawa własności i uprawnień osób trzecich. Informację tej treści zamieszcza się w decyzji.

7.6.3 Pozwolenie wodnoprawne

Przedsięwzięcia wymagające pozwolenia wodnoprawnego, treść pozwolenia, procedurę itp. określa ustawa z dnia 18 lipca 2001 prawo wodne.

Art. 140 prawa wodnego mówi: Organem właściwym do wydawania pozwoleń wodnoprawnych jest starosta, wykonujący to zadanie jako zadanie z zakresu administracji rządowej.

Istnieją jednak przypadki kiedy pozwolenia wodnoprawne wydaje wojewoda, np.:

- Jeżeli szczególne korzystanie z wód lub wykonywanie urządzeń wodnych jest związane z przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek sporządzania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wynika z przepisów o ochronie środowiska

- Na wykonanie urządzeń wodnych zabezpieczających przed powodzią
- Na przerzuty wody

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska, art. 46 podaje, że wymaga pozwolenia “decyzja ustalająca warunki prowadzenia robót polegających na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych”. Wydanie decyzji następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.

7.6.4 Pozwolenie na budowę

Decyzję o pozwoleniu na budowę wydaje się na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r, Prawo budowlane. Pozwolenie wydaje starosta.

7.6.5 Ocena oddziaływania na środowisko

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko stanowi zgodnie z art. 46 prawa o ochronie środowiska część postępowania zmierzającego do wydania przedstawionych powyżej decyzji (warunki zabudowy i zagospodarowania terenu, pozwolenie na budowę, pozwolenia wodnoprawne itd.) i jest dokonywane przez te same organy, które te decyzje wydają. Zgodnie z art. 48 ustawy prawo ochrony środowiska decyzje te, wydaje się po uzgodnieniu z odpowiednim organem ochrony środowiska.

W art. 51 “Prawa ochrony środowiska” mówi się:

Sporządzenie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wymagają:

- Planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko
- Planowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko dla których obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko stwierdza w drodze postanowienia organ właściwy do wydania omówionych powyżej decyzji (warunki zabudowy i zagospodarowania terenu, pozwolenie na budowę itd.). Organ ten określa jednocześnie zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. Ma to miejsce po uprzednim zasięgnięciu opinii organu ochrony środowiska. W decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz w pozwoleniu na budowę zasięga się również opinii Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Generalnie projekty renaturyzacji nie są przedsięwzięciami mogącymi "znaczaco oddziaływać na środowisko". Ostateczna decyzja należy jednak do wyżej wymienionych organów.

Niezależnie od wszystkiego, każdy projekt renaturyzacji będzie zawierał charakterystykę wpływu przedsięwzięcia na środowisko.

8 TERENY PODMOKŁE A PODZIAŁ KOMPETENCJI I SYTUACJA EKONOMICZNA JEDNOSTEK ADMINISTRACYJNYCH MAJĄCYCH ZNACZENIE DLA SYSTEMU ZARZĄDZANIA MOKRADŁAMI,

8.1 Podział kompetencji

Z przedstawionej powyżej analizy wynika, że w prawodawstwie mówi się dużo na temat funkcji, które spełniają tereny podmokłe, podkreślając w sposób pośredni ich znaczenie dla gospodarki wodami i ochrony przyrody. Typowym przykładem jest prawo wodne, które już w art. 2 mówi, że zarządzanie zasobami wodnymi służy zapewnieniu odpowiedniej ilości i jakości wody, ochrony zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, utrzymaniu, lub poprawie ekosystemów wodnych oraz ochronie przed powodzią.

Bezpośrednio jednak wyrażenie "tereny podmokłe" w zasadzie w prawodawstwie nie występuje. Tam gdzie to ma miejsce, a dotyczy to przede wszystkim ustawy o ochronie przyrody, nie podaje się, w każdym razie, nie dla niższych form tej ochrony, kto i w jaki sposób jest za tę ochronę odpowiedzialny.

Kwestie związane z szeroko pojętym zarządzaniem terenami podmokłymi (w tym renaturyzacji) na obszarach nie objętych wyższymi formami ochrony przyrody, są dla administracji zagadnieniem nowym, wymagającym w zasadzie opracowania. Aspekty związane z terenami podmokłymi nie są bezpośrednio ujęte w zakresie obowiązków tej administracji, podobnie jak nie ma środków finansowych przeznaczonych specjalnie na ten cel.

Tak samo nowym jak zagadnienie podziału ról jest kwestia interdyscyplinarnego sposobu pracy. Niezależnie o jakiej fazie projektu renaturyzacji będzie mowa, konieczne będzie włączenie w ten proces wielu władz i wielu fachowców.

Rola poszczególnych władz i fachowców będzie się przy tym zmieniać w zależności między innymi od tego jaki będzie główny cel projektu np. czy głównym celem będzie ochrona przeciwpowodziowa czy ochrona przyrody. Patrząc na poszczególne władze można podjąć ostrożną próbę znalezienia ich szczególnej roli w przyszłym zarządzaniu.

RZGW

Jako jednostka odpowiedzialna za opracowywanie PGW, będzie miała "nadrzędną" odpowiedzialność za wybór terenów i wdrożenie tych planów. Wybór terenów to jednak faza w której uczestnictwo wszystkich niżej wymienionych jednostek będzie szczególnie ważne. W stosunku do obszarów objętych wyższymi formami ochrony przyrody, decyzja będzie należała do konserwatora przyrody.

ZM i UW

Jako mający prawa właścicielskie w stosunku do Parsęty, będzie odpowiedzialny za administrowanie realizacją projektów i utrzymanie terenów. Poza tym tutaj koncentruje się ekspertyza dotycząca uszczegółowienia koncepcji i opracowywania projektu technicznego, a także monitoring hydrologiczny.

Konserwator przyrody

Konserwator i związany z konserwatorem sztab specjalistów będzie odpowiedzialny za szczegółowe badanie terenów i monitoring. Poza tym rola konserwatora przyrody będzie tym większa im wyższa będzie forma ochrona przyrody. Dotyczy to przede wszystkim wyboru terenów.

Gminy

Szczególnie ważna będzie rola gmin w wyborze terenów, po to aby zapewnić powiązanie z zagospodarowaniem przestrzennym

W przeciwieństwie do prawodawstwa wyrażenie tereny podmokłe występuje w analizowanych w niniejszym opracowaniu politykach, strategiach i programach. Jest to jednoznaczne z tym, że w nich dużo wyraźniej widać fakt, że PZTP jest środkiem do realizacji wielu celów określonych w tych dokumentach. Podaje się tu również jednostki odpowiedzialne i uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań, jakkolwiek nie jest wyraźnie określone na czym polega odpowiedzialność czy uczestnictwo. W ramach działu "gospodarka wodna" KSR zaleca np. w latach 2005-2006 opracowanie, w ramach planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, propozycji działań wpływających na poprawę zasobów wodnych zlewni oraz działań umożliwiających renaturalizację zdewastowanych dolin rzecznych (torfowisk, bagien, starorzeczy). Jako jednostki odpowiedzialne podaje się tutaj MŚ, MR i RW, a jako podmioty uczestniczące RZGW, jednostki naukowe, organizacje pozarządowe, Lasy Państwowe. Za potencjalne źródło finansowania podaje się MŚ oraz NFOŚ i GW. W dziale "rolnictwo" strategia nawiązując do porozumienia o malej retencji obliguje do wdrażania programów zwiększenia retencji zlewni oraz renaturalizacji układów hydrologicznych, obejmujących między innymi przywracanie naturalnych starorzeczy, odtwarzanie zanikłych oczek wodnych, ochronę przepływu wody pomiędzy ekosystemami, ochronę torfowisk, bagien jako naturalnych obszarów retencji itp. Jako jednostki odpowiedzialne podaje się tutaj MR i RW, MŚ, wojewodów i samorządy, a jako podmioty uczestniczące RZGW, WZM i UW, AR i MR, samorządy i Lasy Państwowe. Za potencjalne źródło finansowania podaje się tutaj SAPARD i programy rolnośrodowiskowe. Jakkolwiek nie jest sprecyzowane na czym polega odpowiedzialność i uczestnictwo, to można tu mówić o próbie zdefiniowania kompetencji administracji rządowej i samorządowej w sprawach związanych z terenami podmokłymi.

Należy tutaj zaznaczyć, że również NFOŚ i GW finansuje programy mające na celu zwiększenie retencji wód i ochrony przeciwpowodziowej oraz renaturyza-

cji rzek. Godny zwrócenia uwagi jest tutaj fakt, że dla projektów dotyczących retencji wód i ochrony przeciwpowodziowej mówi się, że "ze środków funduszu może być dofinansowana realizacja obiektów małej retencji po zajęciu stanowiska przez właściwy terytorialnie RZGW oraz właściwy samorząd terytorialny". W zależności od priorytetu RZGW, wniosek może otrzymać 0-2 punkty w punktowym systemie oceny wniosków. W przypadku inwestycji realizowanych przez WZM i UW, lub inne podmioty uprawnione do uzyskania dotacji, wysokość dotacji może wynieść do 30% kosztów przedsięwzięcia. Podobnie w powiązaniu z projektami renaturyzacji rzek mówi się, że "Ze środków NFOŚ i GW mogą być dofinansowane przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu renaturyzacji, pozytywnie zaopiniowane przez instytucje administrujące wodami (odpowiednio RZGW, WZM i UW lub inne według kompetencji) oraz Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, a w przypadku inwestycji realizowanych przez WZM i UW lub inne podmioty uprawnione do uzyskania dotacji, dotacja może stanowić do 30% kosztu przedsięwzięcia".

RZGW ma również wpływ jakie projekty w zakresie gospodarki wodnej otrzymają dotacje poprzez "uzgadnianie w części dotyczącej gospodarki wodnej, projektów list przedsięwzięć priorytetowych przedkładanych przez WFOŚ i GW".

Ten wpływ jaki RZGW ma obecnie na dostępność środków jest absolutnie niedostateczny, aby zapewnić realizację tych przedsięwzięć, które wynikają z PGW. Ten sam ograniczony dostęp do środków ekonomicznych dotyczy mającego prawa właścicielskie Parsęty, ZM i UW i innych wymienionych tutaj jednostek.

8.2 Sytuacja ekonomiczna jednostek administracyjnych mających znaczenie dla systemu zarządzania mokradłami

Generalnym problemem jest fakt, że uchwalenie nowych, mających na celu ochronę środowiska i przyrody praw, a także opracowywanie programów, polityk i strategii nie jest jednoznaczne z tym, że na ich wdrożenie przyznawane są środki ekonomiczne.

Wszystkie powyżej wymienione jednostki administracyjne mające znaczenie dla zarządzania terenami podmokłymi mają problemy natury ekonomicznej. Zadania, które obligatoryjnie należą do tych jednostek, ze względu na brak środków, nie są realizowane. Finansowanie przez FOŚ i GW bieżącej działalności tych jednostek, nie należy do wyjątków.

PE ma również wiele ciekawych propozycji rozwiązań problemów ochrony środowiska i zgodnie z wymogami podane są przy tych propozycjach szacowane wydatki. Jeżeli chodzi o sposoby finansowania tych wydatków to podaje się jednak tylko szacunkowy podział ogólnej sumy na: 45% przedsiębiorstwa, 8% samorządy, 6% budżet Państwa, 20% fundusze ekologiczne, 3,7% pomoc zagraniczna, w tym fundusze przedakcesyjne i 16% fundusz kohezji i strukturalny. KSR jak to wynika z powyższego podaje potencjalne źródła finansowania

jak NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, PHARE, programy rolnośrodowiskowe, SAPARD, Ekofundusz, czasem Ministerstwa.

Tak więc w świetle brakujących środków ekonomicznych i omówionego powyżej braku wyraźnego podziału kompetencji, należy patrzeć na wyzwanie stojące przed ZM i GDP, jak PZTP spełniający wymogi prawodawstwa, programów, polityk, planów, porozumień itp. wdrożyć w życie.

W PE mówi się, że system istniejących instytucji gospodarowania środkami z istniejących opłat powinien zostać przebudowany i dostosowany do zlewniowego modelu zarządzania i sterowania gospodarką wodną. Znaczna część środków dotychczas gromadzonych w ramach funduszy celowych znajdzie się więc w dyspozycji organów zarządzających gospodarką wodną w poszczególnych zlewniach.

Proces przystosowywania istniejących funduszy, przede wszystkim NFOŚ i GW, a także Banku Ochrony Środowiska do zadań wynikających z zarządzania środkami pochodzącymi z funduszy strukturalnych o którym mówi PE już się rozpoczął. Zaangażowanie tych jednostek ma między innymi zapewnić racjonalną procedurę związaną z wymaganiami dofinansowania ze strony polskiej.

9 PODSUMOWANIE, WNIOSKI, PROPOZYCJE

- Ustawa o ochronie przyrody nie wymienia samorządów jako organów administracji w zakresie ochrony przyrody, daje im jednak ważne instrumenty zarządzania w tym zakresie jakimi są plany ochrony środowiska i plany zagospodarowania przestrzennego
- Już w Parku Krajobrazowym, czyli stosunkowo wysokiej formie ochrony, grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w jego granicach pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu
- Ustawa o Ochronie Przyrody w stosunku do niższych form ochrony przyrody operuje głównie pasywnymi regułami bez wyraźnego wskazania kto jest odpowiedzialny za zagospodarowanie tych form ochrony przyrody
- W Parkach Krajobrazowych oraz na terenach objętych łagodniejszymi formami ochrony przyrody zabrania się likwidowania obszarów wodnoblotnych. Z drugiej strony zabrania się tam dokonywania zmian stosunków wodnych jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i "zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej"
- Prawo Wodne daje wójtowi, burmistrzowi, lub prezydentowi miasta, kompetencje do podejmowania decyzji związanych z utrzymaniem reżimu hydrologicznego. Zgodnie z ustaleniami na warsztatach, w lutym 2003, w których uczestniczyły gminy i powiaty ZM i GDP, należy w dorzeczu opracować wspólne zasady dotyczące zabezpieczenia reżimu zalewów. To samo dotyczy przyjęcia wspólnych zasad zagospodarowania przestrzennego
- Najważniejszym instrumentem służącym zapewnieniu ekologizacji i ekstensywnej gospodarki rolnej są programy rolnośrodowiskowe. Zlewnia Parsęty została wybrana jako część strefy priorytetowej województwa Zachodniopomorskiego w której programy rolnośrodowiskowe będą realizowane. Należy się zastanowić jak zminimalizować negatywne efekty opóźniania wdrażania programów rolnośrodowiskowych i jakie podjąć przedsięwzięcia by jak najlepiej być przygotowanym gdy rozpocznie się wdrażanie tych programów
- Opracowania ekofizjograficzne w połączeniu z programami rolnośrodowiskowymi mogą być bardzo ważnym narzędziem planowania przestrzennego i ochrony różnorodności biologicznej

- Wydaje się, iż wysoki priorytet powinno mieć znalezienie środków ekonomicznych na opracowanie strategii zagospodarowania terenów rolniczych (rolnictwo intensywne, ekstensywne, retencja wody, ochrona przeciwpowodziowa, zalesianie itp.)
- KSR mówi o konieczności opracowania mechanizmów sprzyjających przekazywaniu gruntów użytkowanych rolniczo na cele ochrony przyrody
- Opracowany przez ZM i GDP, PZTP może stanowić część programu ochrony środowiska, który gminy i powiaty zgodnie z Ustawą Prawo Ochrony Środowiska są zobligowane opracować, a która dotyczy ochrony przyrody (ujmując jednocześnie aspekt ochrony przeciwpowodziowej i redukcji biogenów)
- Plany gospodarowania wodami mają w przyszłości stanowić punkt wyjścia dla strategii rozwoju i planów zagospodarowania przestrzennego w województwie. Taka kolejność jest jednoznaczna z tym, że plany te będą w przyszłości w bezpośredni i pośredni sposób ingerowały w plany zagospodarowania przestrzennego i wszystkie sektory
- Opracowany przez ZM i GDP, PZTP będzie stanowił część PGW Regionu Wodnego administrowanego przez RZGW Szczecin, który RZGW zgodnie z wymogami prawa wodnego ma opracować
- Kwestie związane z szeroko pojętym zarządzaniem terenami podmokłymi (w tym renaturyzacji) na obszarach nie objętych wyższymi formami ochrony przyrody, są dla administracji zagadnieniem nowym. Kwestie te nie są ujęte w zakresie obowiązków tej administracji, podobnie jak nie ma środków finansowych przeznaczonych na ten cel.
- W obecnej chwili RZGW nie ma narzędzi, które zapewniłyby wdrożenie w życie aktywnych działań związanych z realizacją PZTP
- PE mówi, iż są plany, aby znaczna część środków dotychczas gromadzonych w ramach funduszy celowych, znalazła się w dyspozycji organów zarządzających gospodarką wodną w poszczególnych zlewniach

- Generalnym problemem jest fakt, że uchwalanie nowych mających na celu ochronę środowiska i przyrody praw, programów, strategii, planów, polityk, umów nie jest jednoznaczne z tym, że na ich wdrażanie przyznawane są środki ekonomiczne.
- Obecne wymagania wobec samorządów o opracowaniu programów ochrony środowiska są niemal niemożliwe do zrealizowania przez same samorzady. Obecny wymóg stwarza sytuacje konfliktowe między np. gminami i powiatami (doświadczenia z opracowywaniem planów gospodarowania odpadami). Opracowywanie programów ochrony środowiska przez jednostki zewnętrzne nie jest na dłuższą metę racjonalnym rozwiązaniem
- Zarówno PE, KSR i POŚWZ zakładają opracowanie i wdrożenie strategii ochrony obszarów wodno-błotnych.
- Ważne jest włączenie w działania związane z ochroną i renaturyzacją mokradeł, organizacji pozarządowych. Proponuje się powołanie przy ZM i GDP organu opiniodawczo-doradczego w formie Zielonej Rady w skład której wchodziłyby organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną środowiska i przyrody oraz kręgi związane z rolnictwem
- Nowego podejścia będzie wymagała metodologia pracy. Rozpoczęta wśród naukowców współpraca między inżynierami, a biologami powinna być kontynuowana na szczeblach administracyjnych. Organy administracji wszystkich szczebli zajmujące się sprawami ochrony środowiska powinny na dłuższą metę w dużo większym stopniu niż dotychczas zatrudniać przyrodników. W pierwszej fazie proponuje się rozpatrzenie możliwości praktyk, stażów itp. dla studentów ostatnich lat i absolwentów
- Coraz większa kompleksowość zagadnień będzie w dużo większym stopniu niż dotychczas wymagała interdyscyplinarnego podejścia do rozwiązywania problemów z udziałem różnych fachowców reprezentujących różne władze, instytucje i organizacje. W przypadku projektów renaturyzacji mokradeł będzie to związane z integracją ochrony przyrody, rozwoju turystyki, retencji wody i ochrony przeciwpowodziowej oraz redukcji biogenów
- Nowe podejście do ochrony środowiska, duża kompleksowość zagadnień i związane z tym wymagania będą powodowały konieczność przyswojenia nowych metodologii takich jak np. szeroko rozumiane analizy ekonomiczne i kompleksowe metody ocen oddziaływania na środowisko i postępowań związanych z tymi ocenami. Konieczne będą tutaj kursy i opracowanie przewodników

- Rozporządzenie dotyczące programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, koncentrują się wyłącznie na działaniach mających miejsce u źródeł ich powstania, czyli na poziomie gospodarstwa. Wydaje się, że racjonalnym byłoby uzupełnienie tych działań o inne przedsięwzięcia, w tym wykorzystania mokradeł. Argumentacja ta jeżeli chodzi o mokradła ma jeszcze raz uzasadnienie w ich wielofunkcyjności
- W związku z omawianiem tematyki dotyczącej oczyszczania ścieków i opracowywaniem programów, których celem jest kompleksowe rozwiązanie problemów gospodarki wodno-ściekowej należy pamiętać o tzw. III stopniu ich oczyszczania (doczyszczanie) polegającego na redukcji biogenów przez między innymi wykorzystanie terenów podmokłych
- PE mówi, że "rozwiązywanie problemów w zakresie oczyszczania ścieków będzie stymulowane wzrostem opłat za szczególne korzystanie z wód i karami za przekroczenie standardów emisji, szczególnie jeżeli będzie prowadzona odpowiednia polityka stosowania tych instrumentów, uwzględniająca między innymi możliwość zawieszenia opłat w przypadku podejmowania działań na rzecz szybkiego osiągnięcia wymaganych względami ochrony wód standardów emisji bądź na rzecz racjonalizacji zużycia wody"
- PE mówi, iż rozwiązywanie problemów jakości wód powinno być prowadzone w układach zlewniowych, gdyż tylko taki sposób działania prowadzi do szybkiego osiągnięcia efektu ekologicznego